



اثرات عضویت در سازمان همکاری شانگهای بر جمهوری اسلامی ایران |

- نام پژوهش: اثرات عضویت در سازمان همکاری شانگهای بر جمهوری اسلامی ایران | کد شناسایی: ۱۱۱۱۱۰۰۰۷۰۴
- تهیه شده: واحد پژوهش و بررسی های اقتصادی
- انتشارات: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی اصفهان
- تاریخ انتشار: مهر ماه ۱۴۰۰
- صاحب امتیاز: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی اصفهان
- تهیه کننده: دکتر مصطفی مبینی دهکردی-مهدی براتی
- ناظر علمی: دکتر زهرا زمانی



سازمان همکاری
شانگهای در اصل
یک پیمان نظامی -
امنیتی است تا یک
پیمان اقتصادی و
تجاری. این سازمان
هم اینک ۹ عضو دائم
(چین، روسیه، هند،
ایران، قزاقستان،
قرقیزستان،
پاکستان، ازبکستان
و تاجیکستان) و سه
عضو ناظر (مغولستان،
افغانستان و بلاروس)
دارد.

●● خلاصه مدیریتی

به طور کلی پس از جنگ سرد، نظام بین الملل از نظام سلطه طلب دو قطبی به نظام فراسلطه طلب چندقطبی تغییر یافته و به طور خاص با طرح نمادین تعاملات قدرت های بزرگ و نقش فزاینده سازمان های دولتی و غیردولتی تبیین شده است. یکی از مشخصه های نظام بین الملل پس از فروپاشی شوروی، همکاری و همگرایی منطقه ای است. بنابراین در پی تغییرات عمیق در سیاست، اقتصاد، امنیت جهانی، مسائل منطقه ای و تحول منظم و ساختاری که پس از جنگ سرد در روابط بین الملل ایجاد شده است، مناطق به صورت نیروهای مستقل بین المللی درآمده اند که هر یک منافع و ادعاهای مستقل خود را دارا می باشند. سازمان همکاری شانگهای در اصل یک پیمان نظامی-امنیتی است تا یک پیمان اقتصادی و تجاری. این سازمان هم اینک ۹ عضو دائم (چین، روسیه، هند، ایران، قزاقستان، قرقیزستان، پاکستان، ازبکستان و تاجیکستان) و سه عضو ناظر (مغولستان، افغانستان و بلاروس) دارد. مساحت کل کشورهای عضو (اصلی و ناظر) این سازمان معادل ۳۷ میلیون متر مکعب از سطح خشکی های کره زمین است.

همچنین طبق نتیجه بدست آمده در قسمت دوم این پژوهش، مولفه های اقتصادی، سیاسی، زیرساخت های ملی، خلق دانش ملی و اجتماعی بیشترین اثرپذیری را از عضویت ایران در سازمان همکاری شانگهای داشته اند. در مجموع از بین شاخص های این مولفه ها، پنج شاخصی که بیشترین اثر را از عضویت در سازمان همکاری شانگهای دریافت کرده اند، شامل افزایش صادرات غیرنفتی و رهایی از اقتصاد تک قطبی، تقویت بخش خصوصی و مشارکت آن در اقتصاد، افزایش واردات و سهولت آن، آماده سازی ایران برای پیوستن به نظام تجارت جهانی و توسعه استفاده از ظرفیت بنادر در توسعه ایران خواهد بود. در نهایت اثر تعدیلگری تحریم ها بر عضویت ایران در سازمان همکاری شانگهای، نشان داد که با وجود تحریم های ظالمانه علیه ایران، عضویت در این سازمان نمی تواند اثرات مثبت چشم گیری برای ایران در مولفه های مختلف داشته باشد، در این بین مولفه های اقتصادی بیشترین اختلاف را در بین وجود تحریم و عدم تحریم داشته است.

●● مقدمه

ایران همانند بسیاری از کشورها، تجربه حضور در چندین موافقتنامه یکپارچگی اقتصادی را دارد. سازمان همکاری شانگهای یکی از یکپارچگی های اقتصادی است که ایران در آن عضو شده است. قرار گرفتن کشورهای عضو شانگهای در منطقه موسوم به «هارتلند» (قلب زمین) بر اهمیت این سازمان افزوده و از سوی دیگر حضور روسیه و چین به عنوان دو عضو دائم شورای امنیت نیز، توان سیاسی این سازمان را دو چندان کرده است. بنابراین کشور ایران و سایر کشورهای عضو سازمان شانگهای می توانند در قالب یکپارچگی اقتصادی، تجارت خارجی میان خود را افزایش داده و با توسعه و گسترش صادرات و واردات، حجم بالایی از مبادلات دوجانبه را به نمایش بگذارند. سازمان همکاری شانگهای به دلیل گستردگی جغرافیایی و نزدیکی خاک اعضای این سازمان به یکدیگر، جمعیت چشمگیر آن (نخستین سازمان منطقه ای در جهان با بیش از ۴۰ درصد

نزدیکی و وسعت جغرافیایی اعضای این سازمان (حدود ۲۴/۱۰ درصد از خشکی های کره زمین)، جمعیت عظیم آن (اولین بازیگر منطقه ای در جهان با بیش از ۴۲/۸ درصد جمعیت جهان)، برخورداری از بیشترین ذخایر نفت (۱۸/۷ درصد) و گاز (۵۳/۹ درصد) جهان، روابط تاریخی-فرهنگی کشورهای عضو، احساس تهدیدهای مشترک، برخورداری از فناوری و سلاح هسته ای، وجود دو کشور دارای حق وتو در شورای امنیت سازمان ملل متحد (چین و روسیه) و موارد دیگر نشان می دهد که در این سازمان قابلیت تبدیل به یک قطب بین المللی نه تنها از نظر سیاسی-امنیتی بلکه از نظر اقتصادی وجود دارد. کشورهای عضو این سازمان، ۲۳/۰۵ درصد از تولید ناخالص داخلی دنیا، ۱۵/۴۴ درصد از صادرات و ۱۴/۹۹ درصد از واردات دنیا، ۱۶/۰۳ درصد از جریان سرمایه گذاری مستقیم خارجی و ۲۱/۵۱ درصد از هزینه های نظامی دنیا را به خود اختصاص داده اند.



فراملی و مهاجرت غیرقانونی.

- توسعه همکاری‌های ثمربخش در امور سیاسی، اقتصادی، تجارت، علم و تکنولوژی، فرهنگ، آموزش، انرژی، حمل و نقل و حفظ محیط زیست،
- ارتقاء کیفی ساختاری جدید در بخش سیاست و اقتصاد بین‌الملل بر اساس منطق، عدالت و دموکراسی.

● اصول سازمان همکاری شانگهای

- احترام متقابل به حاکمیت، استقلال و تمامیت ارضی دولت‌ها و خطوط مرزی، اجتناب از سیاست تهاجمی، عدم مداخله در امور داخلی سایر کشورها، عدم بکارگیری زور و تهدید توسل به زور در روابط بین‌الملل، عدم بکارگیری و جستجوی استفاده از نیروهای نظامی برتر یک‌جانبه.
- برابری در میان کشورهای عضو، جایگاه مشترک بر اساس درک متقابل و احترام به عقاید یکدیگر.
- اجرای فعالیت‌های مشترک بر اساس منافع متقابل.
- حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلاف‌های میان کشورهای عضو.

- عدم تقابل و رویارویی سازمان همکاری شانگهای یا هیچ کشور دیگر و یا هیچ سازمان بین‌المللی.

- مقابله با هرگونه رفتار غیرقانونی بر علیه منافع سازمان.
- اجرای تعهدات این منشور و سایر اسناد مصوب در چارچوب سازمان

- ساختار سازمان همکاری شانگهای
- شورای سران

● شکل ۱. ساختار سازمان همکاری شانگهای



جمعیت جهان)، برخورداری از بیشترین ذخایر نفت و گاز جهان، پتانسیل‌های اقتصادی منطقه، روابط تاریخی-فرهنگی کشورهای عضو، احساس تهدیدهای مشترک، برخورداری از تکنولوژی و سلاح هسته‌ای، حضور دو کشور برخوردار از حق و تو در شورای امنیت سازمان ملل (چین و روسیه) در آن نشان می‌دهد که این سازمان امکان تبدیل شدن به یک قطب بین‌المللی نه تنها از دید اقتصادی بلکه از دید سیاسی-امنیتی را دارد.

در این گزارش، ابتدا به بیان مقدماتی از شکل‌گیری این سازمانو اعضای آن پرداخته خواهد شد، سپس به بیان مزیت‌های آن از لحاظ جغرافیایی، جمعیتی، اقتصادی، انرژی و ... پرداخته خواهد شد. در نهایت با استفاده از پرسشنامه، با استفاده از نظر خبرگان، به تأثیرات عضویت ایران در این سازمان بر مولفه‌های اقتصادی، امنیتی، سیاسی، اجتماعی و ... پرداخته خواهد شد.

● اهداف سازمان همکاری شانگهای

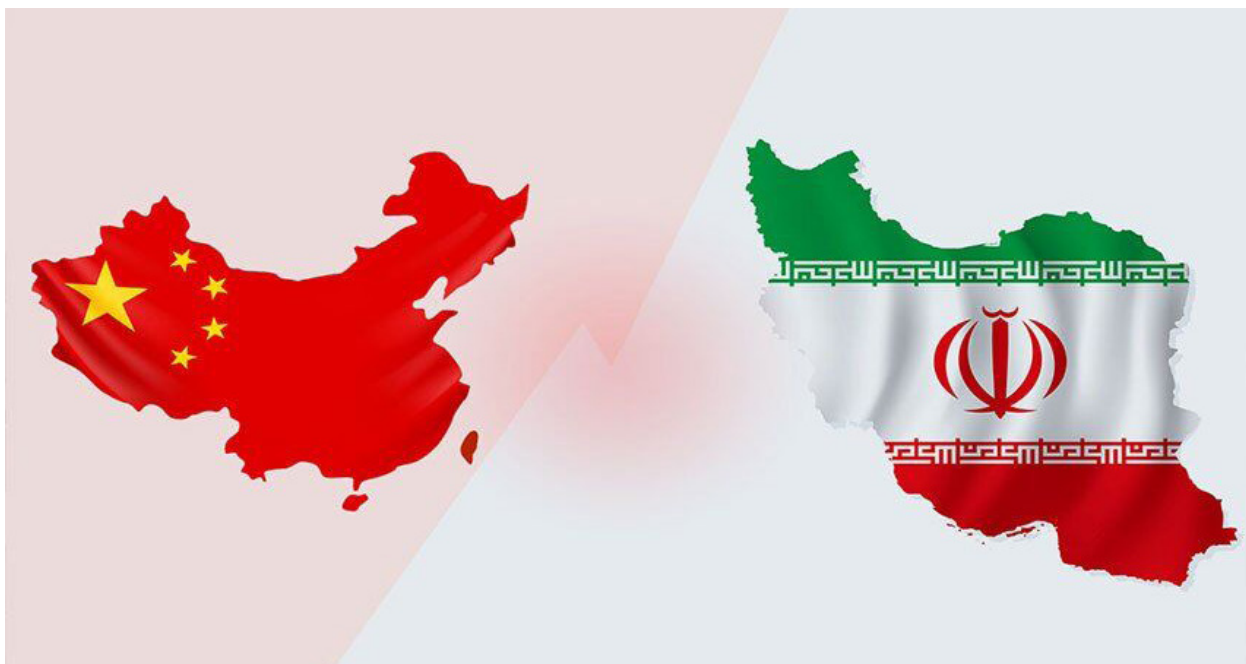
بر اساس اسناد امضاء شده و بیانیه تأسیسی سازمان، اهداف اصلی عبارتند از:

- تقویت اعتماد متقابل و حسن همجواری مرزی و دوستی بین کشورهای عضو برای تشبیت همکاری‌های چندوجهی در نگهداری و تقویت صلح و امنیت و ثبات منطقه،

- همکاری مشترک برای مقابله با تروریسم، جدایی طلبی و افراط‌گرایی در تمام اشکال آن، مبارزه با قاچاق مواد مخدر، قاچاق سلاح و سایر فعالیت‌های جناحی با خصوصیت



احترام متقابل به حاکمیت، استقلال و تمامیت ارضی دولت‌ها و خطوط مرزی، اجتناب از سیاست تهاجمی، عدم مداخله در امور داخلی سایر کشورها، عدم توسل به زور در روابط بین‌الملل، عدم بکارگیری و جستجوی استفاده از نیروهای نظامی برتر یک‌جانبه.



و پیگیری مصوبات شورای وزیران امور خارجه و وظیفه‌ی ابلاغ آنها به دبیرخانه، وظیفه تعامل دوجانبه با شورای ضدتروریستی منطقه‌ای، مجموعه‌ی بخش‌های نهادهای دولتی و غیر دولتی و شورای رؤسای مؤسسه‌ها و نهادهای دولتی را بر عهده دارد.

● دبیرخانه

دبیرخانه حمایت‌های تکنیکی و سازمانی از فعالیت‌های سازمان را به عمل می‌آورد و پیشنهادهای مربوط به بودجه‌ی سالانه را ارائه می‌نماید. دبیرکل به عنوان رئیس دبیرخانه توسط شورای رؤسای کشورها و کاندیدهای معرفی شده از سوی شورای وزیران خارجی تعیین می‌گردد. دبیرکل باید از میان ملیت‌های کشورهای عضو برای مدت سه سال انتخاب گردد.

● شورای رؤسای مؤسسه‌ها و نهادهای دولتی

فعالیت‌های این شورا به طور مستقیم زیر نظر شورای هماهنگ‌کنندگان ملی اداره می‌شود. تاکنون ده‌ها نشست در قالب نشست‌های وزیران فرهنگ، دفاع، آموزش، دادگستری، بازرگانی طی چند سال اخیر برگزار شده و به نظر می‌رسد با گذشت زمان، سازمان ضمن درک نقش و اهمیت این گونه نشست‌ها، بر تعداد آنها نیز افزوده است.

● مرکز ضد تروریستی منطقه‌ای

جایگاه این مرکز به عنوان یکی از ارگان دائمی سازمان همکاری شانگهای در ماده ۱۴ منشور تعیین و برای آن دو بخش: شورا و کمیته‌ی اجرایی پیش‌بینی شده است. فعالیت آن پس از افتتاح رسمی در جریان اجلاس سران در تاشکند آغاز گردید و مقر دائمی آن در شهر تاشکند قرار دارد. شورای مرکز ضد تروریستی منطقه‌ای به دلیل عضویت مقامات امنیتی کشورهای عضو و وظیفه‌ی تصمیم‌گیری زیر نظر شورای هماهنگ‌کنندگان ملی و کمیته‌ی اجرایی نیز به

بالاترین و مهمترین بخش سازمان محسوب می‌شود که وظایف آن تعیین اهداف و اولویت‌های سازمان، تصمیم‌گیری در امور اساسی همکاری سازمان با سایر کشورها و سازمان‌های بین‌المللی، تعیین مسائل اساسی مرتبط با ساختار داخلی و فعالیت‌های سازمان و بررسی و انتشار بیانیه‌های مطبوعاتی است. جلسه منظم این شورا به صورت سالانه یکبار و بر اساس حرف اول نام کشورها در الفبای زبان روسی برگزار می‌شود. کشور میزبان ریاست دوره‌ای سازمان را بر عهده می‌گیرد.

● شورای رؤسای دولت‌ها

این شورا که از نخست‌وزیران و معاونین اول رئیس‌جمهور کشورهای عضو تشکیل شده است، موظف به اجرای مصوبات شورای سران است و متقابلاً تصمیم‌گیری‌هایش توسط شورای وزیران امور خارجه اجرایی می‌شود. تصویب بودجه سازمان، بررسی و تعیین امور اصولی همکاری در چارچوب چارت اصلی سازمان بویژه همکاری‌های اقتصادی از مهم‌ترین وظایف این شورا است. جلسه منظم این شورا هر سال یکبار برگزار می‌شود و ریاست آن به عهده کشور میزبان است.

● شورای وزیران امور خارجه

این شورا به عنوان پایین‌ترین مقام عالی کشورهای عضو، تصمیم‌گیری‌های شورای رؤسای دولت‌ها را به شورای هماهنگ‌کنندگان ملی منعکس می‌کند. جلسه منظم این شورا به طور معمول یک ماه پیش از اجلاس سران برگزار می‌شود و وزیر خارجه کشور میزبان اجلاس سران، رئیس شورای وزیران امور خارجه می‌باشد.

● شورای هماهنگ‌سازان ملی

به نظر می‌رسد بیشترین وظایف در سازمان، بر عهده‌ی این شورا باشد؛ به طوری که این شورا ضمن اتخاذ تصمیمات



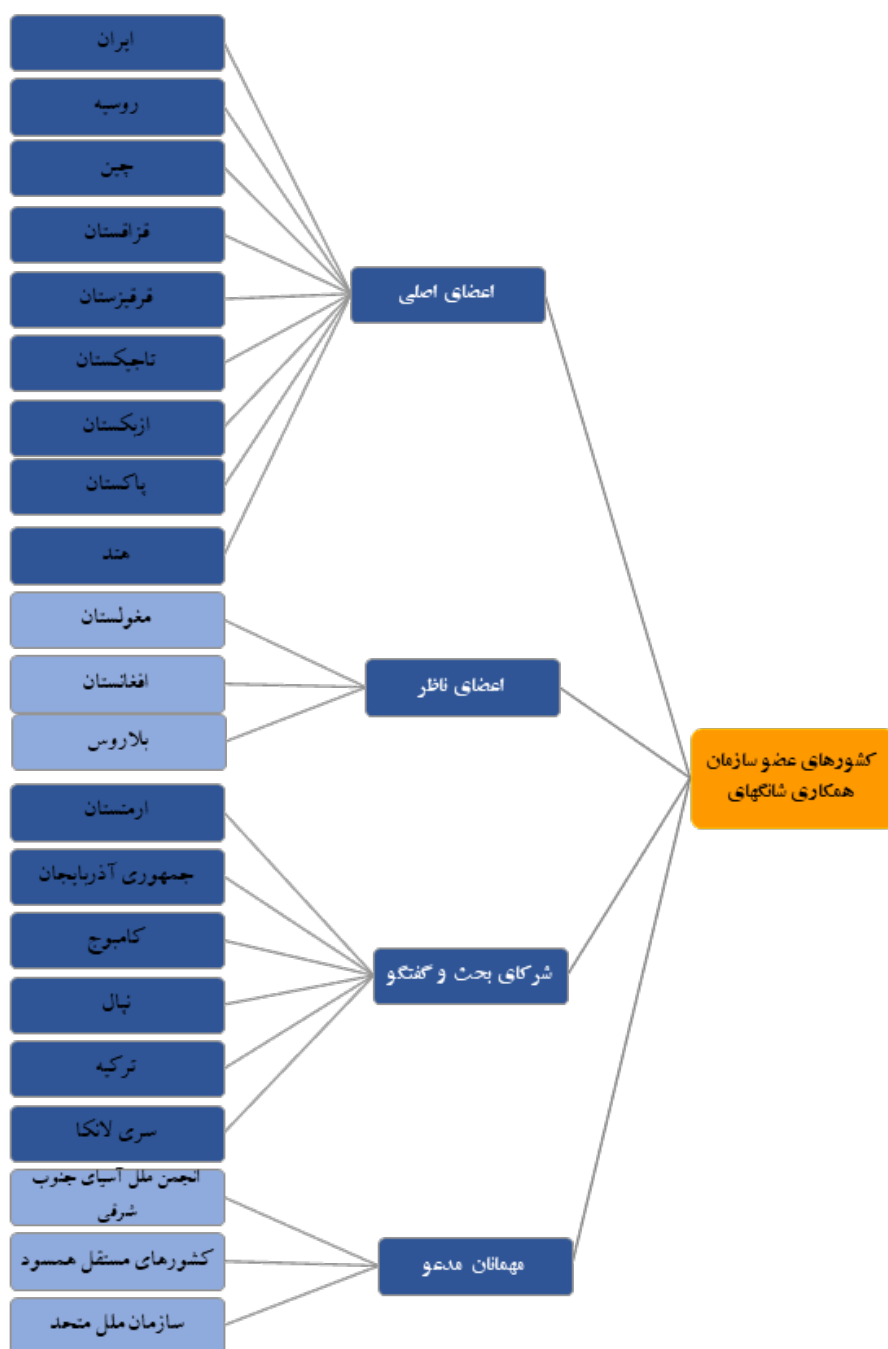
دبیرخانه
حمایت‌های تکنیکی
و سازمانی از
فعالیت‌های سازمان
را به عمل می‌آورد و
پیشنهادهای مربوط
به بودجه‌ی سالانه
را ارائه می‌نماید.
دبیرکل به عنوان
رئیس دبیرخانه
توسط شورای
رؤسای کشورها و
کاندیدهای معرفی
شده از سوی شورای
وزیران خارجی
تعیین می‌گردد.
دبیرکل باید از میان
ملیت‌های کشورهای
عضو برای مدت سه
سال انتخاب گردد.



منظور انجام امور اداری و پیگیری‌ها زیر نظر دبیرخانه فعالیت دارند. در خصوص وظایف اصلی آن آمده است: وظیفه اصلی این مرکز هماهنگی بین اعضای سازمان در مبارزه علیه تروریسم، جدایی طلبی و افراطگرایی است. این مرکز شامل یک شورا و کمیته اجرایی می‌باشد.

- بخش نهادهای دولتی مختلط دولتی و غیردولتی
 - کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای
 - مهمترین موانع احتمالی عدم تحقق اهداف سازمان همکاری شانگهای
- در نتیجه تغییرات اعمال شده در نشست ششم (۲۰۰۶) تا نشست هفتم (۲۰۰۷)، بخش جدیدی در نمودار سازمان

● شکل ۲. کشورهای مرتبط با سازمان همکاری شانگهای

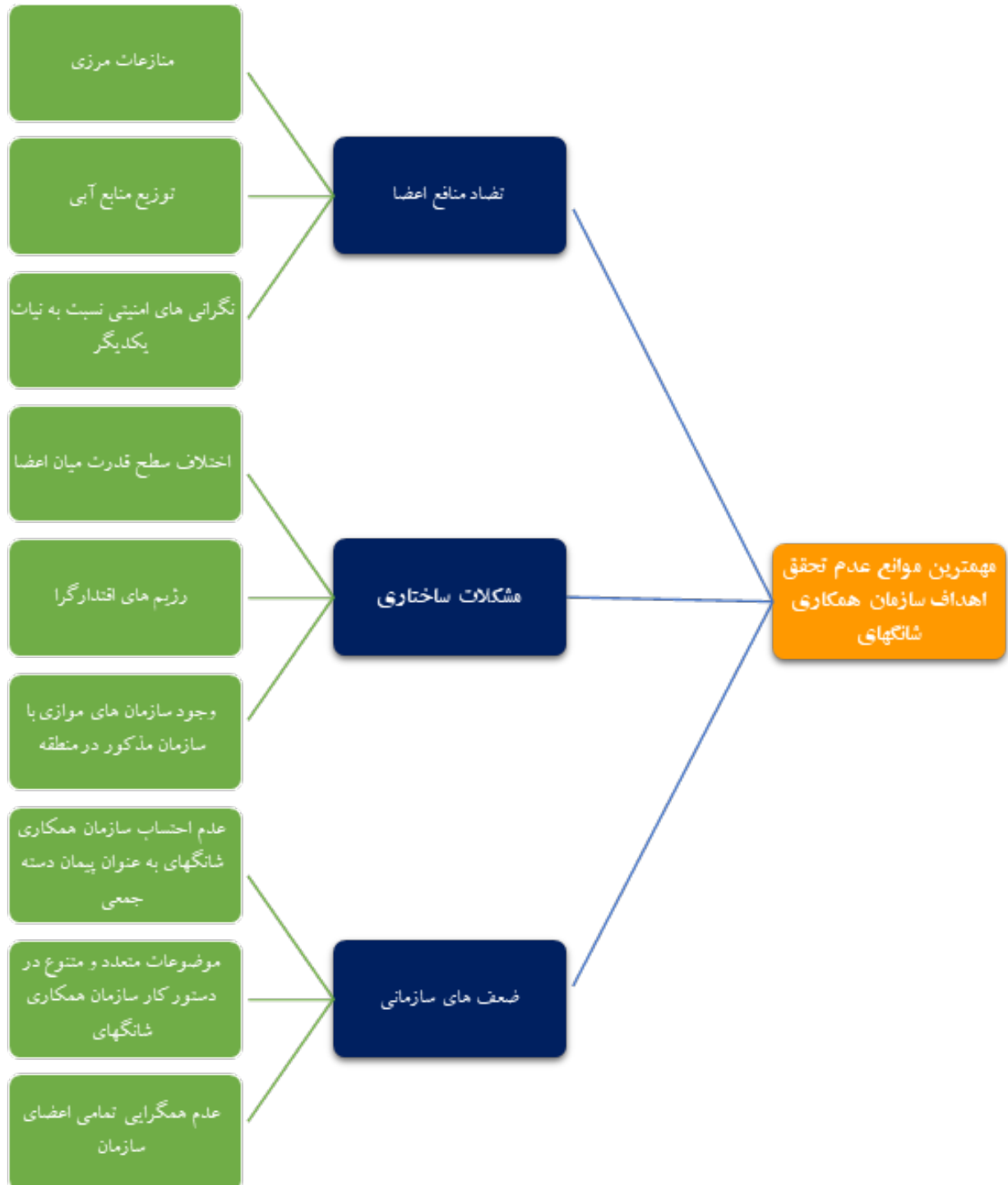


در خصوص وظایف اصلی آن آمده است: وظیفه اصلی این مرکز هماهنگی بین اعضای سازمان در مبارزه علیه تروریسم، جدایی طلبی و افراطگرایی است. این مرکز شامل یک شورا و کمیته اجرایی می‌باشد.

از آنجایی که اعضاء این سازمان هر کدام در زمینه‌های مختلف امنیتی دارای منافع ملی متفاوتی هستند، باعث شده سازمان در تحقق اهداف خود با مشکل روبرو شود. در ادامه به برخی از مهمترین موانع سازمان در تحقق اهداف امنیتی خود پرداخته خواهد شد:

● **جغرافیایی** در بسیاری از گروه‌بندی‌های اقتصادی، اعضا از نظر جغرافیایی به یکدیگر نزدیک هستند، گو این‌که جغرافیای اقتصادی می‌تواند تغییر کند. با این‌حال، تغییر هزینه‌های نسبی شیوه‌های گوناگون حمل‌ونقل می‌تواند معادلات

● شکل ۳. مهمترین موانع عدم تحقق اهداف سازمان همکاری شانگهای



● قابلیت های سازمان همکاری شانگهای از جنبه های مختلف



نزدیکی جغرافیایی اعضا نه تنها می تواند باعث تسهیل و ارزانتر شدن مبادلات تجاری شود، بلکه ممکن است دلیل به وجود آمدن برخی ویژگی های اقتصادی مشترک از نظر منابع، آب و هوا و موارد دیگر بین این کشورها نیز باشد.

درباره اهمیت فاصله بین اعضای گروه بندی های منطقه ای می کند.

وسعت کشورهای عضو (اصلی و ناظر) سازمان همکاری شانگهای روی هم بیش از ۳۷ میلیون کیلومتر مربع یا ۲۸ درصد از سطح خشکی های زمین است. این سازمان از نظر گستره جغرافیایی در مرکز قاره آسیا پراکنده شده است و البته مرکزیت اکثر واحدهای سیاسی عضو آن به شمال شرق خاورمیانه و مرکز آسیا تعلق دارد. در این گروه بندی منطقه ای، اعضا از نظر جغرافیایی بهم نزدیک هستند و هزینه های نسبی شیوه های گوناگون حمل و نقل (زمینی، آبی، هوایی) به مراتب پایین تر از کشورهای دیگر است. کاهش هزینه حمل و نقل در مقایسه با هزینه های دیگر باعث کاهش هزینه گسترش این گروه بندی منطقه ای می شود و از این منظر اعضای سازمان به علت نزدیکی جغرافیایی از یک برتری طبیعی برخوردارند. به این ترتیب در حقیقت اعضای آن از نظر جغرافیایی نزدیک بهم و در واقع جزء شرکای تجاری طبیعی یکدیگرند.

کاهش هزینه متوسط حمل و نقل در مقایسه با هزینه های دیگر باعث کاهش هزینه گسترش یک گروه بندی می شود. با این وجود نزدیکی جغرافیایی و هزینه حمل و نقل تنها عامل تعیین کننده در تعیین اعضای یک گروه بندی منطقه ای نیستند و هزینه حمل و نقل فقط جزئی از کل هزینه ها است و بسته به تعداد مراکز تولید و سطوح مختلف توسعه طرف های بالقوه تجاری، هزینه معامله با آنها فرق می کند. نزدیکی جغرافیایی اعضا نه تنها می تواند باعث تسهیل و ارزانتر شدن مبادلات تجاری شود، بلکه ممکن است دلیل به وجود آمدن برخی ویژگی های اقتصادی مشترک از نظر منابع، آب و هوا و موارد دیگر بین این کشورها نیز باشد. در اکثر گروه بندی های اقتصادی، اعضا بیشتر در یک منطقه جغرافیایی قرار دارند، ولی در تعداد زیادی از این گروه بندی ها نیز حداقل برخی از اعضا با دیگران فاصله دارند، به شکلی که نمی توان فاصله جغرافیایی را پدیده نامتعارفی در گروه بندی ها دانست. تغییر شیوه ها و در نتیجه هزینه های حمل و نقل باعث تغییر اهمیت نزدیکی یا فاصله جغرافیایی و در نتیجه باعث تغییر اعضای مناسب برای یک گروه بندی منطقه ای می شود. سازمان جهانی تجارت بارزترین استثنا در مورد این قاعده است و نشان می دهد که تنها کشورهای همجوار به آزادسازی و قانونمندی تجارت بین خود نمی پردازند. به هر حال، اگر چه تمام گروه بندی های منطقه ای با معیار جغرافیایی درگیرند، ولی تنها این معیار نیست که اعضای یک گروه بندی منطقه ای را مشخص

● میزان جمعیت، رشد و سهم از جمعیت جهان

کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای با دارا بودن جمعیت بالغ بر ۳/۳۱۸ میلیارد نفر، ۴۲/۸ درصد از جمعیت جهانی را در خود جا داده اند و این سازمان از نظر میزان جمعیت اولین بازیگر منطقه ای در جهان است و وزن مسلط در میان دیگر ترتیبات منطقه ای دارد. در میان اعضا، بالاترین جمعیت به چین تعلق دارد که این کشور ۱۸/۳۲ درصد از جمعیت جهان و ۴۲/۷۹ درصد جمعیت این سازمان را در



سال ۲۰۲۰ در خود جای داده است.

بعد از چین، کشورهای هند، پاکستان و روسیه قرار دارند. این چهار کشور در مجموع ۲۷۸۱/۱ میلیون نفر یعنی ۹۵/۳۸ درصد جمعیت سازمان را در سال ۲۰۲۰ در خود جای داده‌اند. این سازمان قلمرویی برابر با ۳۵ میلیون کیلومتر مربع دارد که بیش از نه برابر اندازه مطرح‌ترین سازمان منطقه‌ای جهان اتحادیه اروپا است و جمعیت آن بیش از ۳/۳ میلیارد نفر است که دومین سازمان بزرگ دنیا بعد از سازمان ملل متحد است. از نظر جمعیتی هند و چین جمعیت قابل ملاحظه‌ای دارند. البته هیچ وقت نباید وزن کشورها یا ترتیبات منطقه‌ای را تنها با جمعیت آن ارزیابی کرد، بلکه این معیار در کنار قدرت اقتصادی معنی پیدا می‌کند که در ادامه ارایه می‌شود.

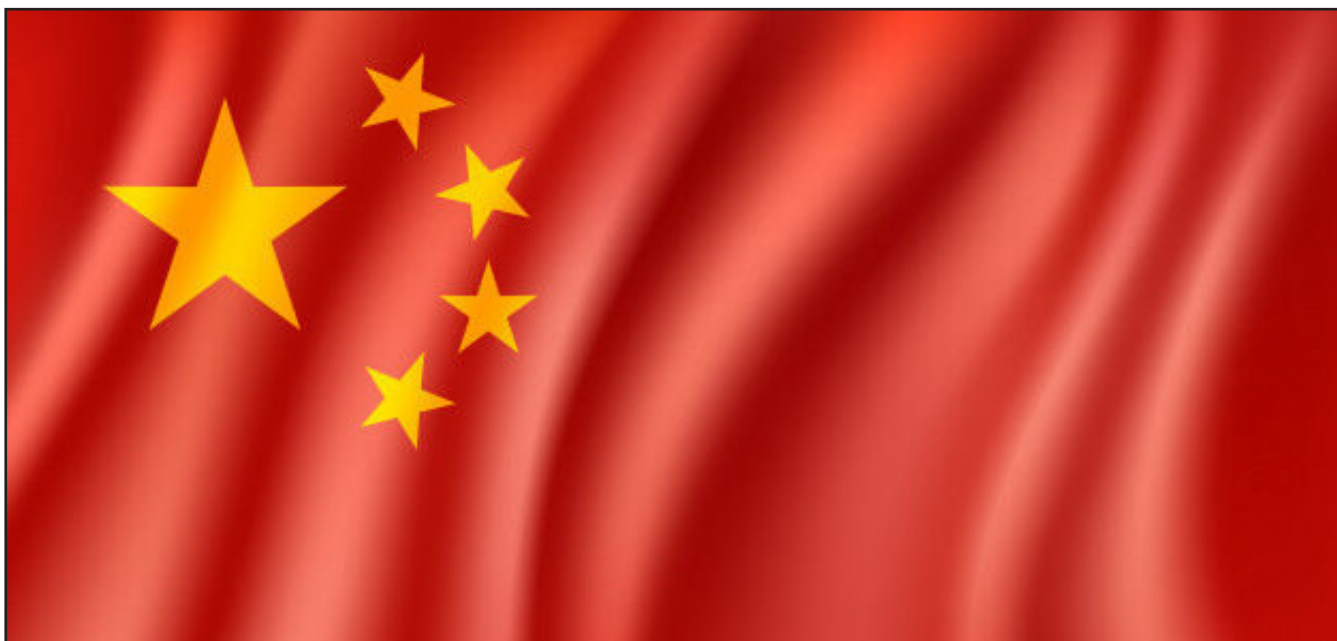
● مشابهت و نزدیکی اندازه اقتصادهای کشورها و درآمد سرانه

ساده‌ترین شاخصی که می‌توان به عنوان معیاری برای امکان سنجی ترکیب گروهی از کشورها مورد استفاده قرار داد، تولید ناخالص

● جدول ۱. جمعیت، نرخ رشد و سهم از جمعیت جهان در سال ۲۰۲۰

کشور	وسعت (کیلومتر مربع)	سهم از وسعت جهان (درصد)	جمعیت	سهم از جمعیت جهان (درصد)
چین	۹,۵۹۶,۹۶۱	۶/۵	۱/۴۰۲ میلیارد نفر	۱۸/۳۲
هند	۳,۱۶۶,۴۱۴	۲/۱۲	۱/۳۹۸ میلیارد نفر	۱۷/۸۰
روسیه	۱۷,۰۹۸,۲۴۶	۱۱/۴۸	۱۴۴ میلیون نفر	۱/۸۶
قزاقستان	۲,۷۲۴,۹۰۰	۱/۸۳	۱۸/۷۵ میلیون نفر	۰/۲۴
ایران	۱,۶۴۸,۱۹۵	۱/۱	۸۳ میلیون نفر	۱/۸
پاکستان	۸۸۱,۹۱۲	۰/۵۹	۲۲۰ میلیون نفر	۲/۸۵
قرقیزستان	۱۹۹,۹۵۱	۰/۱۳	۶/۵ میلیون نفر	۰/۰۹
ازبکستان	۴۴۷,۴۰۰	۰/۳	۳۴/۲ میلیون نفر	۰/۴۴
تاجیکستان	۱۴۳,۱۰۰	۰/۰۹	۹/۵۴ میلیون نفر	۰/۱۲
مجموع	۳۵,۹۰۷,۰۷۹	۲۴/۱۰	۳/۳۱۸ میلیارد نفر	۴۲/۸

● مأخذ: بانک جهانی



ملی کشورها است. وقتی کشورها از نظر تولید ناخالص ملی به هم نزدیکتر باشند، امکان تجارت بین آنها افزایش می‌یابد. از نظر تولید ناخالص داخلی، شاخص توسعه انسانی و تولید کل، در درون و میان گروه بندی‌های منطقه‌ای تفاوت و تنوع زیادی وجود دارد، ولی این تفاوت در مورد درآمد سرانه به نسبت کمتر است. برای ارزیابی اهمیت یک گروه بندی منطقه‌ای در اقتصاد جهانی و برای اعضای آن گروه بندی، هر دو معیار جمعیت و تولید را باید در نظر گرفت. در جدول شماره ۲، تولید ناخالص داخلی کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای بر حسب قدرت برابری خرید (PPP) ارائه شده است.

بررسی تولید ناخالص داخلی کشورهای عضو سازمان شانگهای گویای آن است که کل تولید ناخالص داخلی اعضای این سازمان در سال ۲۰۲۰، برابر با ۱۹,۵۲۸ میلیارد دلار است که معادل ۲۳/۰۵ درصد تولید ناخالص جهانی بوده است. در این میان بر خلاف بقیه کشورهای عضو این سازمان که در سال ۲۰۲۰ عمدتاً به دلیل درگیری با بیماری کووید-۱۹ رشد منفی در تولیدات ناخالص داخلی خود را تجربه کرده‌اند، کشور چین رشد مثبت داشته و بیشترین تولید ناخالص داخلی در بین این کشورها را داشته است. بعد از کشور چین، کشورهای هند و روسیه بیشترین تولید ناخالص داخلی را در بین این کشورها داشته‌اند.

● جدول ۲. عملکرد اقتصادی کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای در سال ۲۰۲۰ (دلار بر حسب برابری قدرت خرید)

کشور	GDP (میلیارد دلار)	رشد سالانه GDP سال ۲۰۲۰ نسبت به سال ۲۰۱۹ (درصد)	درآمد سرانه (دلار)	سهم از جهان (درصد)
چین	۱۴,۷۲۳	۳/۱۰	۱۷,۳۱۲	۱۷/۳۸
هند	۲,۶۲۳	-۸/۶۲	۶,۴۵۴	۳/۱۰
روسیه	۱,۴۸۳	-۱۲/۰۹	۲۸,۲۱۳	۱/۷۵
پاکستان	۲۶۴	-۵/۲۲	۴,۸۷۷	۰/۳۱
ایران	۱۹۲	-۲۵/۷۶	۱۳,۱۱۶	۰/۲۳
قزاقستان	۱۷۰	-۶/۵۱	۲۶,۷۲۹	۰/۲۰
ازبکستان	۵۸	-۰/۰۳	۷,۳۷۸	۰/۰۷
قرقیزستان	۸	-۱۲/۷۹	۴,۹۶۵	۰/۰۱
تاجیکستان	۸	-۱/۲۸	۳,۸۵۸	۰/۰۱
مجموع	۱۹,۵۲۸	-	-	۲۳/۰۵

● مأخذ: بانک جهانی

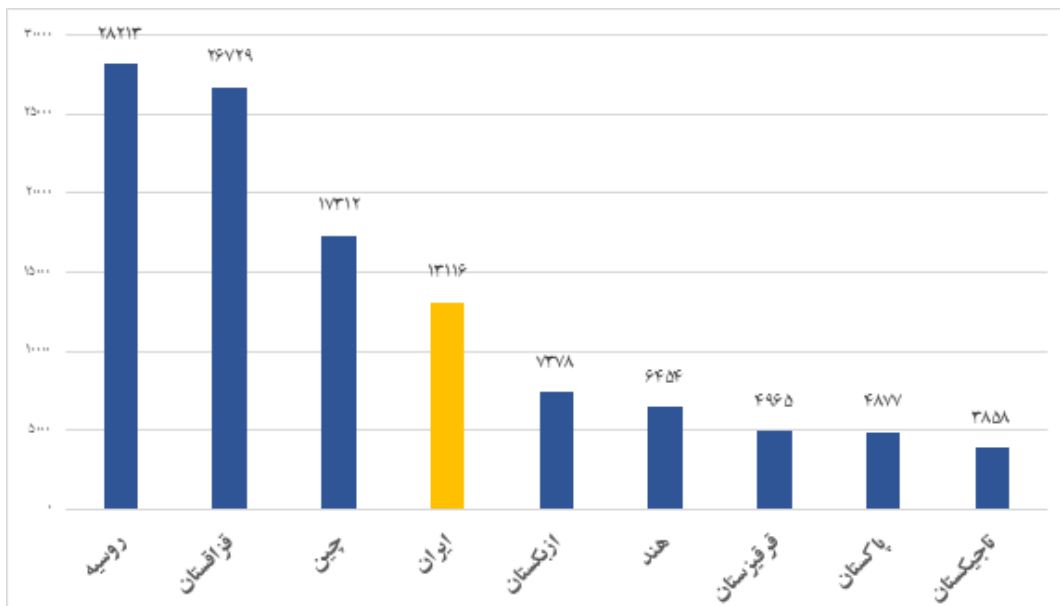


دبیرخانه
حمایت‌های تکنیکی
و سازمانی از
فعالیت‌های سازمان
را به عمل می‌آورد و
پیشنهادهای مربوط
به بودجه‌ی سالانه
را ارائه می‌نماید.
دبیرکل به عنوان
رئیس دبیرخانه
توسط شورای
رؤسای کشورها و
کاندیدهای معرفی
شده از سوی شورای
وزرای خارجی
تعیین می‌گردد.
دبیرکل باید از میان
ملیت‌های کشورهای
عضو برای مدت سه
سال انتخاب گردد.

نکته قابل ذکر در این مورد آن است که کشورهای عضو این سازمان از نظر مشابهت اندازه تولید ناخالص داخلی وضعیت نامتوازن و ناهمگونی دارند، به شکلی که سه کشور چین، هند و روسیه، در کل ۱۸،۸۲۹ میلیارد دلار و بیش از ۹۰ درصد (۹۶/۴۲ درصد) از کل تولید ناخالص داخلی این سازمان را تشکیل می‌دهند و در مقابل دو کشور قرقیزستان و تاجیکستان از اعضای سازمان با تولید ناخالص داخلی ۱۶ میلیارد دلار از نظر تولید ناخالص داخلی هیچ جایگاهی در این سازمان ندارند، مجموع تولید ناخالص داخلی این دو کشور ۰/۰۸ درصد از کل تولید ناخالص داخلی این سازمان است.

درآمد سرانه می‌تواند معیار مناسبی برای مقایسه اوضاع اقتصادی کشورهای مختلف با یکدیگر باشد اما این معیار، به صورت مطلق حکایت از توسعه‌یافتگی و پیشرفت اقتصادی یک کشور نمی‌کند، چون باید عوامل دیگری مانند سطح و هزینه زندگی و شکل توزیع درآمدها، نیازها و مشکلات هر کشور، تمایلات و عادات مصرفی، ضریب پس‌انداز و سرمایه‌گذاری را در نظر گرفت. رعایت این ضوابط تا حدودی درآمد سرانه را به واقعیت‌های اقتصادی کشور نزدیکتر و موضوع مقایسه را منطقی‌تر می‌کند. تولید ناخالص داخلی سرانه به دلار آمریکا بر حسب برابری قدرت خرید (PPP) برای ۹ کشور مورد مطالعه در نمودار ۱ نشان داده شده است.

• نمودار ۱. درآمد سرانه کشورهای عضو سازمان شانگهای در سال ۲۰۲۰ (دلار)



مطابق اطلاعات آماری ارائه شده، در سال ۲۰۲۰، بالاترین تولید سرانه از آن روسیه (۲۸۱۱۳ دلار) و کمترین تولید سرانه از آن تاجیکستان (۳۸۵۸ دلار) می‌باشد. در این میان کشور چین با وجود کسب رتبه اول در اندازه اقتصاد سازمان همکاری شانگهای، با تولید سرانه ۱۷۳۱۲ دلار رتبه سوم را در میان ۹ کشور مورد مطالعه دارد. کشور ایران از نظر تولید سرانه با ۱۳۱۱۶ دلار رتبه چهارم را در میان ۹ کشور مورد مطالعه کسب کرده است. بر مبنای این شاخص، هرچه کشوری با تولید سرانه بالاتر مواجه باشد، از قدرت اقتصادی بالاتری برخوردار بوده و در ترتیبات منطقه‌ای با کشورهای دارای قدرت اقتصادی بالاتر بهتر می‌تواند همکاری کند.

• بخش خارجی اقتصاد (تجارت خارجی)

اندازه تجارت، واردات و صادرات، و سهم از تجارت جهانی کشورهای عضو سازمان شانگهای در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ در جدول شماره ۳، درج شده است. مطابق این آمار؛ در میان کشورهای عضو، چین بهترین کارنامه تجاری را در دوره زمانی ارائه شده بدست آورده است. در سال ۲۰۱۹، سهم چین از صادرات جهانی ۱۰/۶۴ درصد بوده است که به عنوان نمونه از ۸/۸ درصد در سال ۲۰۰۷، افزایش چشمگیری داشته است. همچنین در بین این کشورها کمترین صادرات در سال ۲۰۱۹ مربوط به کشور تاجیکستان با ۱ میلیارد دلار بوده است که ۰/۰۱ درصد از صادرات جهانی و ۰/۰۳ درصد از صادرات کشورهای عضو سازمان شانگهای را شامل می‌شده است.

لازم به ذکر است که سه کشور چین، هند و روسیه، با اندازه صادرات ۳۶۵۲ میلیارد دلار، ۱۴/۷۱ درصد از صادرات جهانی و ۹۵/۲۷ درصد از صادرات کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای را به خود اختصاص داده‌اند. سه کشور ازبکستان، قرقیزستان و تاجیکستان، بازیگران فعالی در تجارت نیستند؛ زیرا مجموع صادرات این سه کشور در کل با اندازه ۲۱/۱ میلیارد دلار، ۰/۰۹ صادرات جهانی و ۰/۵۷ درصد صادرات کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای را شامل می‌شود. بنابراین آمار ارائه شده در زمینه تجارت خارجی، توزیع نامتوازن تجارت در میان ۹ کشور عضو این سازمان، نشان می‌دهد.

آنچه که در تحلیل مزیت‌های عضویت ایران به سازمان همکاری شانگهای اهمیت دارد، بررسی وضعیت تجارت ایران با اعضای این

اثرات عضویت در سازمان همکاری شانگهای بر جمهوری اسلامی ایران | مهر ماه ۱۴۰۰ | مهر ماه ۱۴۰۰

سازمان و وضعیت تجارت آنها با جهان است. در ادامه به طور خلاصه به این موارد پرداخته خواهد شد. در جدول ۴ حجم تجارت ایران با کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای نشان داده شده است.

● جدول ۳. حجم صادرات و واردات کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای (میلیارد دلار و درصد)

کشور عضو سازمان همکاری شانگهای	صادرات				واردات			
	سال ۲۰۱۸	سال ۲۰۱۹	رشد سال ۲۰۱۹ نسبت به سال ۲۰۱۸	سهم جهانی	سال ۲۰۱۸	سال ۲۰۱۹	رشد سال ۲۰۱۹ نسبت به سال ۲۰۱۸	سهم جهانی
چین	۲۶۵۶	۲۶۴۱	-۰/۵۴	۱۰/۶۴	۲۵۴۹	۲۴۷۶	-۲/۸۵	۱۰/۱۷
هند	۵۳۹	۵۲۹	-۱/۷۹	۲/۱۳	۶۳۹	۶۰۲	-۵/۸۶	۲/۴۷
روسیه	۵۱۰	۴۸۲	-۵/۶۴	۱/۹۴	۳۴۵	۳۵۳	۲/۴۱	۱/۴۵
قزاقستان	۶۷	۶۶	-۱/۹۰	۰/۲۷	۴۶	۵۲	۱۱/۱۴	۰/۲۱
ایران	۹۸	۶۵	-۳۳/۲۹	۰/۲۶	۹۴	۸۰	-۱۴/۷۹	۰/۳۳
پاکستان	۲۸	۲۸	-۰/۲۵	۰/۱۱	۶۳	۵۷	-۱۰/۴۶	۰/۲۳
ازبکستان	۱۴	۱۷	۲۳/۶۲	۰/۰۷	۱۹	۲۴	۲۴/۶۶	۰/۱۰
قرقیزستان	۲/۶	۳/۱	۱۹/۵۸	۰/۰۱	۵/۶	۵/۷	۲/۲۶	۰/۰۲
تاجیکستان	۱	۱	۱۱/۳۹	۰/۰۱	۳/۲	۳/۴	۵/۸۵	۰/۰۱

● مأخذ: بانک جهانی

همچنین در جدول ۵، مهمترین شرکای تجاری کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای به همراه عمده‌ترین کالای وارداتی و صادراتی این کشورها در سال ۱۳۹۹ نشان داده شده است.

طبق جدول‌های ۴ و ۵، از بین کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای، بیشترین صادرات ایران به ترتیب به کشورهای چین، هند، پاکستان، روسیه، قزاقستان، ازبکستان و قرقیزستان بوده است. همچنین بیشترین واردات کشور ایران در بین این کشورها، از کشورهای چین، هند، روسیه، پاکستان، ازبکستان، قزاقستان، تاجیکستان و قرقیزستان بوده است. در حقیقت چین، روسیه و هند قدرت‌های تعیین کننده در سازمان همکاری شانگهای و اصلی‌ترین شرکای تجارت فرامرزی با ایران محسوب می‌شوند، بنابراین چشم‌انداز

● جدول ۴. حجم صادرات و واردات ایران و کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای در سال ۱۳۹۹

کشور عضو سازمان همکاری شانگهای	واحد پول	میزان صادرات ایران (دلار)	سهم از ارزش کل صادرات ایران	رتبه	درصد تغییرات نسبت به سال قبل	میزان واردات ایران (دلار)	سهم از ارزش کل واردات ایران	رتبه	درصد تغییرات نسبت به سال قبل
چین	یوان	۹,۰۵۹,۸۳۸,۴۸۱	۲۶%	۱	-۵%	۹,۶۲۹,۲۶۴,۸۳۷	۲۵%	۲	-۱۲%
هند	روپیه	۱,۲۸۲,۷۵۳,۴۱۶	۳%	۶	-۱۸۷%	۲,۱۲۸,۲۱۸,۹۷۲	۵%	۴	-۴۱%
پاکستان	روپیه	۱,۰۰۰,۹۳۹,۱۸۰	۲%	۷	-۲%	۱۷۷,۲۰۱,۱۱۰	۰%	۲۲	-۵۶%
روسیه	روبل	۵۰۱,۴۷۲,۹۲۸	۱%	۹	۸%	۱,۰۲۸,۰۵۹,۱۲۱	۲%	۷	-۱۰%
قزاقستان	تنگه	۱۶۶,۷۷۸,۸۳۲	۰%	۱۸	-۲%	۳۷,۳۴۳,۵۰۷	۰%	۴۳	-۶۳%
ازبکستان	صوم	۱۶۴,۱۳۷,۴۶۸	۰%	۱۹	-۳۰%	۹۱,۲۹۵,۹۰۲	۰%	۲۹	-۳۷%
قرقیزستان	صوم	۴۵,۹۱۶,۳۶۹	۰%	۴۰	-۲۹%	۵,۴۴۲,۱۴۰	۰%	۷۶	-۵۱%
تاجیکستان	سامانی	۱۶,۳۳۱,۲۴۲	۰%	۵۷	۷%	۷,۰۸۷,۶۸۸	۰%	۵۷	۷%

● مأخذ: گمرک جمهوری اسلامی ایران

مناسبی از روابط تجاری میان ایران و کشورهای عضو پیمان شانگهای می توان تصور کرد. همچنین جریان صادرات و واردات استان اصفهان با کشورهای عضو سازمان شانگهای در جدول شماره ۶ و ۷ ارائه شده است.

● جدول ۵. شرکای عمده تجاری و عمده ترین کالاهای صادراتی و وارداتی کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای در سال ۲۰۱۹

کشور عضو همکاری شانگهای	مهمترین شرکای تجاری (صادرات)	مهمترین شرکای تجاری (واردات)	عمده ترین کالای صادراتی	عمده ترین کالای وارداتی
چین	آمریکا	کره جنوبی	دستگاه های تلفن، شامل تلفن هایی برای شبکه های رادیو تلفنی (Cellular) یا سایر شبکه های بیسیم؛ سایر دستگاه ها جهت انتقال یا دریافت صدا، تصویر یا سایر داده ها، شامل دستگاه برای برقراری ارتباط در یک شبکه یا سیم یا بیسیم (مانند شبکه محلی یا با پهنه گسترده) (۸۵۱۷)	مدارهای مجتمع شده (آیسی ها) الکترونیک (۸۵۴۲)
	هنگ کنگ	تایوان	ماشین های خودکار داده پرداز و واحدهای آنها؛ ماشین های قرائت مغناطیسی یا اپتیکی، ماشین های انتقال داده ها به روی حامل داده ها به صورت کد و ماشین های بررسی این داده ها، که در جای دیگر گفته نشده و مشمول شماره های دیگر نباشد (۸۴۷۱)	سنگ آهن و کنسانتره های آن، از جمله پیریت آهن تفته شده (خاکستر پیریت) (۲۶۰۱)
	ژاپن	ژاپن	مدارهای مجتمع شده (آیسی ها) الکترونیک (۸۵۴۲)	گازهای نفتی و سایر هیدروکربورهای گازی شکل (۲۷۱۱)
هند	آمریکا	چین	روغن های نفتی و روغن های حاصل از مواد معدنی قیری، غیرخام (۲۷۱۰)	نفت خام و روغن حاصل از مواد معدنی قیری، خام (۲۷۰۹)
	امارات متحده عربی	آمریکا	الماس، حتی کارشده، ولی سوارنشده و کار گذارده نشده (۷۱۰۲)	طلا (از جمله طلای آبکاری شده با پلاتین) به اشکال خام یا نیمه ساخته، یا به شکل پودر (۷۱۰۸)
	چین	امارات متحده عربی	داروهای متشکل از محصولات مخلوط شده یا نشده برای مصارف درمان یا پیشگیری از بیماری، عرضه شده به شکل مقادیر معین (از جمله آنهایی که از طریق عبور از پوست تجویز شده اند) یا به صورت بسته بندی برای خرده فروشی (۳۰۰۴)	زغال سنگ، زغال قالبی، گلوله زغال سنگ و سوخت های جامد همانند که از زغال سنگ تهیه شده باشد (۲۷۰۱)
پاکستان	آمریکا	چین	شستنی های رختخواب، سرمیز، توالت یا آشپزخانه (۶۳۰۲)	روغن های نفتی و روغن های حاصل از مواد معدنی قیری، غیرخام (۲۷۱۰)
	چین	امارات متحده عربی	لباس به صورت دست، به صورت مجموعه (Ensemble)، ژاکت، ژاکت ورزشی، شلوار، شلوار سرهم دارای بند و پیشبند، نیم شلوار و شلوار خیلی کوتاه (غیر از لباس شنا، مردانه یا پسرانه) (۶۲۰۳)	نفت خام و روغن حاصل از مواد معدنی قیری، خام (۲۷۰۹)
	انگلستان	آمریکا	برنج (۱۰۰۶)	گازهای نفتی و سایر هیدروکربورهای گازی شکل (۲۷۱۱)
روسیه	چین	چین	نفت خام و روغن حاصل از مواد معدنی قیری، خام (۲۷۰۹)	داروهای (به استثنای محصولات شماره ۰۲، ۰۳، ۰۵، ۳۰ یا ۳۰۰۶) متشکل از محصولات مخلوط شده یا نشده برای مصارف درمان یا پیشگیری از بیماری، عرضه شده به شکل مقادیر معین (از جمله آنهایی که از طریق عبور از پوست تجویز شده اند) یا به صورت بسته بندی برای خرده فروشی (۳۰۰۴)
	هلند	آلمان	روغن های نفتی و روغن های حاصل از مواد معدنی قیری، غیرخام (۲۷۱۰)	دستگاه های تلفن، شامل تلفن هایی برای شبکه های رادیو تلفنی (Cellular) یا سایر شبکه های بیسیم؛ سایر دستگاه ها جهت انتقال یا دریافت صدا، تصویر یا سایر داده ها، شامل دستگاه برای برقراری ارتباط در یک شبکه یا سیم یا بیسیم (مانند شبکه محلی یا با پهنه گسترده) (۸۵۱۷)
	آلمان	آمریکا	زغال سنگ، زغال قالبی، گلوله زغال سنگ و سوخت های جامد همانند که از زغال سنگ تهیه شده باشد (۲۷۰۱)	اجزاء و قطعات و متفرعات وسایل نقلیه موتوری (۸۷۰۸)



کشور عضو همکاری شانگهای	مهمترین شرکای تجاری (صادرات)	مهمترین شرکای تجاری (واردات)	عمده ترین کالای صادراتی	عمده ترین کالای وارداتی
قزاقستان	ایتالیا	روسیه	نفت خام و روغن حاصل از مواد معدنی قیری، خام (۲۷۰۹)	دستگاه های تلفن، شامل تلفن هایی برای شبکه های رادیو تلفنی (Cellular) یا سایر شبکه های بیسیم؛ سایر دستگاه ها جهت انتقال یا دریافت صدا، تصویر یا سایر داده ها، شامل دستگاه برای برقراری ارتباط در یک شبکه با سیم یا بیسیم (مانند شبکه محلی یا با پهنه گسترده) (۸۵۱۷)
	چین	چین	گازهای نفتی و سایر هیدروکربورهای گازی شکل (۲۷۱۱)	داروهای (به استثنای محصولات شماره ۰۲، ۰۳، ۰۵، ۳۰ یا ۳۰۰۶) متشکل از محصولات مخلوط شده یا نشده برای مصارف درمان یا پیشگیری از بیماری، عرضه شده به شکل مقادیر معین (از جمله آنهایی که از طریق عبور از پوست تجویز شده اند) یا به صورت بسته بندی برای خرده فروشی (۳۰۰۴)
	روسیه	کره جنوبی	مس تصفیه شده و آلیاژهای مس به صورت کار نشده (۷۴۰۳)	انواع شیر و وسایل همانند برای لوله، دیگ آب گرم یا بخار، منبع، بشکه یا همانند، همچنین شیرهای تقلیل فشار و شیرهای کنترل شونده به وسیله ترموستات (۸۴۸۱)
ازبکستان	روسیه	چین	طلا (از جمله طلای آبکاری شده با پلاتین) به اشکال خام یا نیمه ساخته، یا به شکل پودر (۷۱۰۸)	اجزاء و قطعات و متفرعات و وسایل نقلیه موتوری (۸۷۰۸)
	چین	روسیه	گازهای نفتی و سایر هیدروکربورهای گازی شکل (۲۷۱۱)	داروهای (به استثنای محصولات شماره ۰۲، ۰۳، ۰۵، ۳۰ یا ۳۰۰۶) متشکل از محصولات مخلوط شده یا نشده برای مصارف درمان یا پیشگیری از بیماری، عرضه شده به شکل مقادیر معین (از جمله آنهایی که از طریق عبور از پوست تجویز شده اند) یا به صورت بسته بندی برای خرده فروشی (۳۰۰۴)
	قزاقستان	کره جنوبی	نخ از پنبه (غیر از نخ دوخت)، دارای حداقل ۸۵ درصد وزنی پنبه، آماده نشده برای خرده فروشی (۵۲۰۵)	روغن های نفتی و روغن های حاصل از مواد معدنی قیری، غیر خام (۲۷۱۰)
قرقیزستان	انگلستان	چین	طلا (از جمله طلای آبکاری شده با پلاتین) به اشکال خام یا نیمه ساخته، یا به شکل پودر (۷۱۰۸)	روغن های نفتی و روغن های حاصل از مواد معدنی قیری، غیر خام (۲۷۱۰)
	قزاقستان	روسیه	سنگ فلزات گران بها و کنسنتره های آن (۲۶۱۶)	سایر کفش هایی که تخت بیرونی و رویه آنها از کائوچو یا پلاستیک باشند (۶۴۰۲)
	روسیه	قزاقستان	روغن های نفتی و روغن های حاصل از مواد معدنی قیری، غیر خام (۲۷۱۰)	دستگاه های تلفن، شامل تلفن هایی برای شبکه های رادیو تلفنی (Cellular) یا سایر شبکه های بیسیم؛ سایر دستگاه ها جهت انتقال یا دریافت صدا، تصویر یا سایر داده ها، شامل دستگاه برای برقراری ارتباط در یک شبکه با سیم یا بیسیم (مانند شبکه محلی یا با پهنه گسترده) (۸۵۱۷)
تاجیکستان	ترکیه	روسیه	طلا (از جمله طلای آبکاری شده با پلاتین) به اشکال خام یا نیمه ساخته، یا به شکل پودر (۷۱۰۸)	روغن های نفتی و روغن های حاصل از مواد معدنی قیری، غیر خام (۲۷۱۰)
	سوئیس	قزاقستان	آلومینیوم به صورت کار نشده (۷۶۰۱)	گندم و مخلوط گندم (۱۰۰۱)
	قزاقستان	چین	پنبه، حلاجی نشده یا شانه زده (۵۲۰۱)	گازهای نفتی و سایر هیدروکربورهای گازی شکل (۲۷۱۱)

● مأخذ: مرکز تجارت بین الملل

● جدول ۶. میزان صادرات استان اصفهان به کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای در بهار سال ۱۴۰۰

صادرات					کشور عضو سازمان همکاری شانگهای
رتبه در صادرات استان	عمده ترین کالای صادراتی	سهم ارزش از کل صادرات استان اصفهان	ارزش (هزار دلار)	وزن (تن)	
پنجم	شیر خشک صنعتی (۰۴۰۲۱۰۲۰)	۶/۰۱	۱۸,۴۸۹	۱۸,۸۵۲	پاکستان
هشتم	فورالیدی (۲۹۳۳۱۲۰۰)	۱/۹۵	۶,۱۸۹	۱۳,۱۲۱	چین
یازدهم	الکیل بنزن خطی (۳۸۱۷۰۰۱۰)	۱/۱۹	۳,۷۸۹	۲,۹۸۰	ازبکستان
هفدهم	الکیل بنزن خطی (۳۸۱۷۰۰۱۰)	۰/۶۵	۱,۹۴۱	۱,۴۵۸	هند
بیست و سوم	مخزن ویژه گاز CNG (۳۳۱۱۰۰۱۰)	۰/۲۴	۷۳۲	۱,۳۸۹	روسیه
بیست و نهم	کف پوش های غیرمخملی (۵۷۰۲۹۲۰۰)	۰/۱۴	۴۳۳	۱۰۰	قرقیزستان
سی ام	کف پوش های غیرمخملی (۵۷۰۲۹۲۰۰)	۰/۱۳	۴۱۸	۱,۵۷۸	قزاقستان
چهل و پنجم	معرق کاری صنایع دستی (۶۹۰۷۴۰۲۰)	۰/۰۳	۸۷	۶۰	تاجیکستان

● مأخذ: گمرک جمهوری اسلامی ایران

در ادامه میزان واردات استان اصفهان از این کشورها نیز ارائه شده است: طبق جدول های ۵ و ۶ از بین کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای، کشورهای چین و هند بیشترین تجارت را با استان اصفهان در بهار سال ۱۴۰۰ داشته اند.

● جریان سرمایه گذاری مستقیم خارجی

در فرآیند جهانی شدن و تشکیل گروه بندی های منطقه ای در سطح جهان، اقتصاد کشورها چه در طول فرآیند طبیعی و چه به صورت مدیریت شده به تدریج به سوی همگونی بیشتر و یافتن جایگاه خویش در ساختار تولیدی و تجاری در حال شکل گیری، حرکت می کنند. از شاخص های اصلی در جهت اندازه گیری همگونی و سطح پیشرفت یک کشور در بین کشورهای جهان، بررسی ساختار جریان های سرمایه گذاری مستقیم خارجی در این کشورها است.

● جدول ۶. میزان واردات استان اصفهان از کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای در بهار سال ۱۴۰۰

واردات					کشور عضو سازمان همکاری شانگهای
رتبه در واردات استان	عمده ترین کالای وارداتی	سهم ارزش از کل واردات استان اصفهان	ارزش (هزار دلار)	وزن (تن)	
اول	الکترودهای زغالی برای کوره ها (۸۵۴۵۱۱۰۰)	۳۵/۶۸	۵۵,۵۳۱	۶,۵۱۰	چین
نهم	فرو سیلیکو کلسیم (۷۲۰۲۹۹۳۰)	۰/۷۷	۱,۲۰۱	۸۹۲	هند
شانزدهم	سایر مفتول های به هم تابیده طناب و کابل از آهن یا فولاد (۷۳۱۲۱۰۹۰)	۰/۱۲	۱۸۱	۵۱	روسیه
بیست و سوم	پنبه (۵۲۰۱۰۰۰۰)	۰/۰۴	۵۸	۳۸	تاجیکستان
...	قرقیزستان
...	قزاقستان
...	ازبکستان
...	پاکستان

● مأخذ: گمرک جمهوری اسلامی ایران

اثرات عضویت در سازمان همکاری شانگهای بر جمهوری اسلامی ایران | مهر ماه ۱۴۰۰ | مهر ماه ۱۴۰۰



سازمان همکاری شانگهای، ارائه شده است. مطابق آمار ارائه شده در جدول ۶، علاوه بر چین با ۱۸۷,۱۷۰ میلیون دلار، دو کشور هند و روسیه نیز به ترتیب با ۵۰,۶۱۱ و ۳۱,۹۷۵ میلیون دلار در جریان ورودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی حضوری مؤثرتری ایفا کرده‌اند به شکلی که این سه کشور در مجموع ۲۶۹,۷۵۵ میلیون دلار معادل ۱۵/۴۷ درصد از سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جهانی و ۹۶/۴۷ درصد از سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای را به خود اختصاص داده‌اند. در این زمینه در سال ۲۰۱۹، کشورهای تاجیکستان، قرقیزستان و ایران پایین‌ترین میزان سرمایه‌گذاری خارجی را در بین این کشورها داشته‌اند که برای کشور ایران در مقایسه با میزان تولید ناخالص داخلی با بقیه کشورهای عضو، این میزان پایین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، میزان مناسبی نیست.

● جدول ۷. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای (میلیون دلار و درصد)

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی				کشور عضو سازمان همکاری شانگهای	
سهم در سازمان شانگهای	سهم جهانی	رشد سال ۲۰۱۹ نسبت به سال ۲۰۱۸	سال ۲۰۱۹	سال ۲۰۱۸	
۶۶/۹۴	۱۰/۷۳	-۲۰/۴۸	۱۸۷,۱۷۰	۲۳۵,۳۶۵	چین
۱۸/۱۰	۲/۹۰	۲۰/۱۷	۵۰,۶۱۱	۴۲,۱۱۷	هند
۱۱/۴۳	۱/۸۳	۲۶۳/۹۸	۳۱,۹۷۵	۸,۷۸۵	روسیه
-۰/۱۹	-۰/۱۹	۳۸۱/۱۶	۳,۳۲۱	۸۳	قزاقستان
-۰/۵۴	-۰/۰۹	-۳۶/۴۵	۱,۵۰۸	۲,۳۷۳	ایران
-۰/۸۰	-۰/۱۳	۲۸/۶۱	۲,۳۳۴	۱,۳۳۷	پاکستان
-۰/۸۳	-۰/۱۳	۲۷/۸۲	۲,۳۱۶	۶۲۵	ازبکستان
-۰/۱۰	-۰/۰۲	۹۳/۳۵	۲۷۹	۱۴۴	قرقیزستان
-۰/۰۸	-۰/۰۱	-۲/۶۵	۲۱۳	۲۲۱	تاجیکستان

● مأخذ: بانک جهانی

مطابق جدول شماره ۸، سه کشور چین، هند و روسیه به ترتیب بعد از آمریکا بزرگترین قدرت نظامی را در دنیا دارند. این کشورها سهم زیادی هم در تجارت تسلیحات به عهده دارند. در میان کشورهای سازمان همکاری شانگهای، کشورهای روسیه، چین، هند و پاکستان دارای سلاح هسته‌ای بوده و ایران و قزاقستان از ظرفیت صلح‌آمیز هسته‌ای برخوردارند. دو عضو این سازمان از اعضای شورای امنیت و ۵+۱ (شامل کشورهای آمریکا، روسیه، انگلیس، فرانسه، چین و آلمان) هستند. در زمینه اقدامات فضایی هند، چین، روسیه و قزاقستان جایگاه معتبری در جهان دارند. دو عضو سازمان، حق وتو

● انرژی

مطابق جدول شماره ۸، سازمان همکاری شانگهای بیشترین حجم ذخایر انرژی نفت و گاز دنیا را دارد. در این میان، ایران و روسیه بالاترین ظرفیت انرژی را دارند. ایران رتبه چهارم ذخایر نفتی جهان و رتبه دوم گاز جهان را در کنار روسیه که دارای رتبه اول گاز و از کشورهای دارای نفت جهان است، عهده‌دار است. کشورهای عضو سازمان بیش از ۱۸/۷ درصد ذخایر نفت جهان و ۵۳/۹ درصد از ذخایر گاز طبیعی دنیا را در اختیار دارند.

● قدرت نظامی

● جدول ۸. جایگاه کشورهای سازمان شانگهای در ذخایر انرژی جهان در سال ۲۰۱۹

ذخایر گاز طبیعی			ذخایر نفت				کشور عضو سازمان همکاری شانگهای
نسبت ذخایر به تولید (سال)	درصد از ذخایر جهانی	تریون متر مکعب	نسبت ذخایر به تولید (سال)	درصد از ذخایر جهانی	میلیارد بشکه	میلیارد تن	
۱۳۱/۱	۱۶/۱٪	۳۲	۱۲۰/۶	۹٪	۲۱/۴	۱۵۵/۶	ایران
۵۵/۹	۱۹/۱٪	۳۸	۲۵/۵	۶/۲٪	۱۴/۷	۱۰۷/۲	روسیه
۱۱۳/۴	۱/۳٪	۲/۷	۴۲/۶	۱/۷٪	۳/۹	۳۰	قزاقستان
۴۷/۳	۴/۲٪	۸/۴	۱۸/۷	۱/۵٪	۳/۶	۲۶/۲	چین
۴۹/۴	۰/۷٪	۱/۳	۱۵/۵	-۰/۳٪	۰/۶	۴/۷	هند

ذخایر گاز طبیعی			ذخایر نفت				کشور عضو سازمان همکاری شانگهای
نسبت ذخایر به تولید (سال)	درصد از ذخایر جهانی	تریون متر مکعب	نسبت ذخایر به تولید (سال)	درصد از ذخایر جهانی	میلیارد بشکه	میلیارد تن	
۲۱/۵	۰/۱۶٪	۱/۲	۲۶/۳	۰	۰/۱	۰/۶	ازبکستان
۱۱/۹	۰/۲٪	۰/۴	پاکستان
...	قرقیزستان
...	تاجیکستان

● مأخذ: BP، ۲۰۱۹

در شورای امنیت سازمان ملل متحد دارند. ایران از نظر تقویت نظامی و امنیتی نیز رابطه نزدیکی با کشورهای روسیه و چین دارد.

● ارزیابی اثرات عضویت در سازمان شانگهای بر جمهوری اسلامی ایران از دید فعالین اقتصادی در این قسمت از این گزارش، با استفاده از روش فریدمن و نظرات خبرگان به بررسی اثراتی که عضویت در این سازمان می تواند بر جمهوری اسلامی ایران در جنبه های

● جدول ۹. شاخص های قدرت نظامی کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای در سال ۲۰۲۰

کشور	هزینه نظامی (میلیون دلار)	سهم از جهان (درصد)	سهم از GDP (درصد)
چین	۲۵۲,۳۰۴	۱۳/۰۸	۱/۷
هند	۷۲,۸۷۷	۳/۷۸	۲/۹
روسیه	۶۱,۷۱۳	۳/۲۰	۴/۳
ایران	۱۵,۸۲۵	۰/۸۲	۲/۲
پاکستان	۱۰,۳۷۶	۰/۵۴	۴
قرقیزستان	۱,۷۳۳	۰/۰۹	۱/۱
قرقیزستان	۱۲۷	۰/۰۱	۱/۸
تاجیکستان	۸۰	۰/۰۰۴	۱/۰
ازبکستان
مجموع	۴۱۵,۰۳۵	۲۱/۵۱	

● مأخذ: SIPRI

مختلف داشته باشد، پرداخته می شود. در این راستا، شاخص هایی در مؤلفه های اقتصادی، اجتماعی، زیرساخت های ملی، سیاسی و خلق دانش ملی، با استفاده از مبانی نظری استخراج و با روش دلفی به بحث گذاشته و شاخص هایی که طبق نظر خبرگان همپوشانی داشته و یا ارتباطی نداشتند، حذف شدند. در مرحله بعد پس از پالایش شاخص ها، پرسشنامه ای در خصوص میزان اثرگذاری شاخص های مذکور بر کشور ایران، تهیه و در اختیار خبرگان قرار داده شد. در نهایت با استفاده از روش فریدمن به رتبه بندی این شاخص ها پرداخته شد. شاخص ها و مولفه های مذکور در جدول ۱۰ ارائه شده اند.

یکی از مهم ترین متغیرهای مهم اقتصادی انتظارات فعالین اقتصادی باتوجه به شرایط موجود می باشد. بدین منظور در پژوهش حاضر در این بخش به تجزیه و تحلیل اطلاعات باتوجه به نظرات خبرگان و فعالین اقتصادی استان اصفهان و انتظارات آنان از پیوستن ایران به سازمان شانگهای در دو بخش و منظر وجود تحریم و بدون در نظر گرفتن تحریم در پنج بعد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، خلق دانش ملی و زیرساخت های ملی پرداخته شده است. تا بتوان نقش تحریم را نیز در این خصوص بررسی نماییم.

اثرات عضویت در سازمان همکاری شانگهای بر جمهوری اسلامی ایران | مهر ماه ۱۴۰۰ | مهر ماه ۱۴۰۰

سوال اول: تأثیرپذیرترین عامل در عضویت ایران به کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای کدام است؟
به منظور بررسی این سوال به جمع آوری اطلاعات خبرگان پرداخته شده است که نتایج آن به شرح زیر می باشد.
● جدول ۱۰. شاخص های قدرت نظامی کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای در سال ۲۰۲۰

مؤلفه	شاخص مورد مطالعه
اقتصادی	کاهش خط فقر
	اشتغال زایی در سطح ملی
	کاهش هزینه های دولت
	افزایش درآمدهای دولت
	تقویت بخش خصوصی و مشارکت آن در اقتصاد
	شکوفایی اقتصاد ایران
	افزایش سرمایه گذاری خارجی
	آماده سازی ایران برای پیوستن به نظام تجارت جهانی
	جلوگیری از نوسانات نرخ ارز
	توسعه گردشگری
اجتماعی	تولید کالاهای با برند مشترک
	دستیابی به یک بازار بزرگ و بهره مندی از منافع اقتصادی آن
	بهره گیری از توان و قدرت اقتصادی و توانمندی های کشورهای عضو سازمان شانگهای
	افزایش واردات و سهولت آن
سیاسی	افزایش صادرات غیرنفتی و رهایی از اقتصاد تک قطبی
	کنترل بیماری های اپیدمی (از جمله کرونا)
	تقویت اتحاد گروه کشورهای فارس زبان
	کنترل و سهولت در امر مبارزه با قاچاق کالا و مواد مخدر
	جلوگیری از نفوذ و تسلط آمریکا در منطقه
	افزایش متحدان قابل اعتماد
	گسترش روحیه اعتماد، حسن نیت، همکاری، ثبات و تثبیت و تقویت چهره دوستانه و مثبت ایران در تعاملات مختلف
زمینه سازی مناسب برای ایجاد ائتلاف های سازنده برای رویارویی با تحریم ها و موانع دستیابی به فناوری صلح آمیز هسته ای	
پیگیری فعالیت رژیم امنیتی و حقوقی دریای خزر	
افزایش قدرت سیاسی	
افزایش قدرت چانه زنی در قیمت گذاری نفت و گاز	



یکی از مهم ترین متغیرهای مهم اقتصادی انتظارات فعالین اقتصادی باتوجه به شرایط موجود می باشد. بدین منظور در پژوهش حاضر در این بخش به تجزیه و تحلیل اطلاعات باتوجه به نظرات خبرگان و فعالین اقتصادی استان اصفهان و انتظارات آنان از پیوستن ایران به سازمان شانگهای در دو بخش و منظر وجود تحریم و بدون در نظر گرفتن تحریم در پنج بعد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، خلق دانش ملی و زیرساخت های ملی پرداخته شده است. تا بتوان نقش تحریم را نیز در این خصوص بررسی نماییم.

مؤلفه	شاخص مورد مطالعه
خلق دانش ملی	گسترش شرکت های دانش بنیان
	بومی سازی صنایع اساسی و مهم خارجی در کشور
	برقراری همکاری های علمی نظیر ایجاد قطب علمی و مطالعاتی، همکاری در زمینه نانو تکنولوژی و ...
زیرساخت های ملی	گسترش دانش هسته ای
	موقعیت لجستیکی ایران در ترانزیت بین المللی (مسیرهای ریلی، خاکی، آبی و هوایی)
	ظرفیت بنادر ایران در توسعه کشور
	برآوردن نیازهای تکنولوژیک کشور
	تقویت بهره برداری از منابع زیرزمینی نفت و گاز

• منبع: یافته های پژوهش

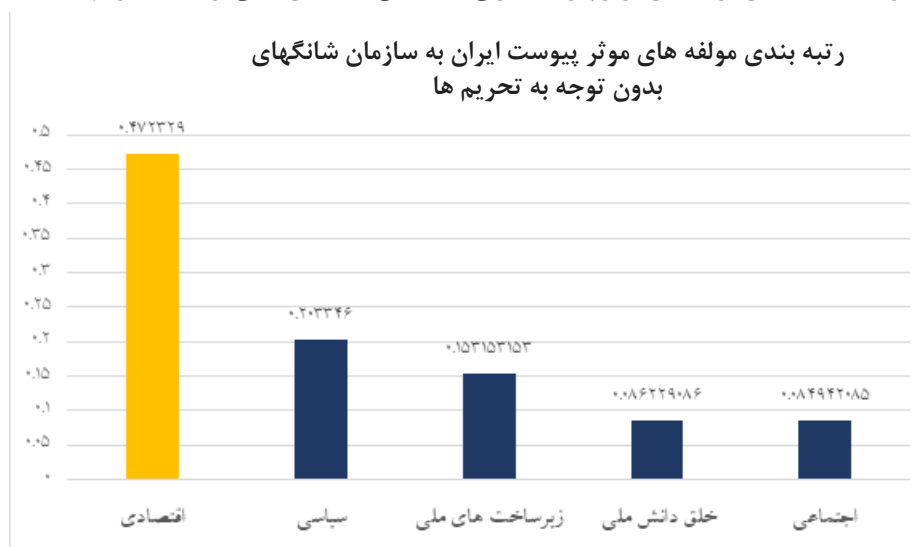
همانگونه که از نمودار ۲ به وضوح مشخص است، طبق نظرات خبرگان، مهم ترین عاملی که با پیوستن ایران به سازمان شانگهای قابل بهبود می یابد مؤلفه اقتصادی می باشد که این مؤلفه از شاخص هایی چون کاهش خط فقر اشتغال زایی در سطح ملی، کاهش هزینه های دولت، افزایش درآمدهای دولت، تقویت بخش خصوصی و

• جدول ۱۱. رتبه بندی مؤلفه های مؤثر پیوست ایران به سازمان شانگهای بدون توجه به تحریم ها

رتبه	امتیاز	مؤلفه
۱	۰/۴۷۲۳۲۹	اقتصادی
۲	۰/۲۰۳۳۴۶	سیاسی
۳	۰/۱۵۳۱۵۳۱۵۳	زیرساخت های ملی
۴	۰/۰۸۶۲۲۹۰۸۶	خلق دانش ملی
۵	۰/۰۸۴۹۴۲۰۸۵	اجتماعی

• منبع: یافته های پژوهش

• نمودار ۲. رتبه بندی مؤلفه های مؤثر پیوست ایران به سازمان شانگهای بدون توجه به تحریم ها



مشارکت آن در اقتصاد، شکوفایی اقتصاد ایران، افزایش سرمایه‌گذاری خارجی، آماده‌سازی ایران برای پیوستن به نظام تجارت جهانی، جلوگیری از نوسانات نرخ ارز، توسعه گردشگری، تولید کالاهای با برند مشترک، دستیابی به یک بازار بزرگ و بهره‌مندی از منافع اقتصادی آن، بهره‌گیری از توان و قدرت اقتصادی و توانمندی‌های کشورهای عضو سازمان شانگهای، افزایش واردات و سهولت آن و افزایش صادرات غیرنفتی و رهایی از اقتصاد تک‌قطبی تشکیل داده است. همچنین از دیدگاه دوم دومین مولفه‌ای که به شدت تحت تاثیر پیوستن ایران به شانگهای قرار می‌گیرد مولفه سیاسی می‌باشد که از شاخص‌هایی همچون جلوگیری از نفوذ و تسلط آمریکا در منطقه، افزایش متحدان قابل اعتماد، گسترش روحیه اعتماد، حسن نیت، همکاری، ثبات و تثبیت و تقویت چهره دوستانه و مثبت ایران در تعاملات مختلف، زمینه‌سازی مناسب برای ایجاد ائتلاف‌های سازنده برای روبرویی با تحریم‌ها و موانع دستیابی به فناوری صلح آمیز هسته‌ای، پیگیری فعالیت‌های امنیتی و حقوقی دریای خزر، افزایش قدرت سیاسی افزایش قدرت چانه زنی در قیمت‌گذاری نفت و گاز، تشکیل می‌دهد. و همچنین مولفه زیر ساخت ملی، خلق دانش ملی در رتبه سوم و چهارم و آخرین مولفه‌ای که تحت تاثیر عضویت ایران در سازمان شانگهای قرار می‌گیرد مولفه اجتماعی می‌باشد که شاخص‌های آن به شرح جدول یک آورده شده است.

و همچنین شاخص‌های ذکر شده در خصوص مولفه‌های اقتصادی، سیاسی، زیرساخت ملی، خلق دانش ملی و اجتماعی به شرح زیر رتبه بندی گردید که مهم‌ترین شاخص‌های تاثیر پذیر از پیوستن به سازمان شانگهای باتوجه به نظر فعالین اقتصادی افزایش صادرات غیرنفتی و رهایی از اقتصاد تک‌قطبی و سپس تقویت بخش خصوصی و مشارکت آن در اقتصاد و در رتبه سوم افزایش واردات و سهولت آن رتبه بندی گردیده است که در ادامه رتبه شاخص‌های تاثیر پذیر از پیوستن ایران در معاهده شانگهای به شرح جدول ذیل است.

در ادامه به نقش تعدیل‌گری تحریم بر عضویت در سازمان همکاری شانگهای پرداخته شده است. در جدول ۱۳، طبق نظر خبرگان مشخص شده است، که با وجود تحریم‌هایی که در حال حاضر علیه جمهوری اسلامی ایران وجود

● جدول ۱۲. رتبه بندی شاخص‌های موثر پیوستن ایران به سازمان شانگهای بدون توجه به تحریم‌ها

رتبه	امتیاز	نمره	شاخص
۱	۰۰.۳۷۳۳۳	۸۷	افزایش صادرات غیرنفتی و رهایی از اقتصاد تک‌قطبی
۲	۰۰.۳۷۳۳۳	۸۷	تقویت بخش خصوصی و مشارکت آن در اقتصاد
۳	۰۰.۳۶۰۳۶	۸۴	افزایش واردات و سهولت آن
۴	۰۰.۳۴۷۴۹	۸۱	آماده سازی ایران برای پیوستن به نظام تجارت جهانی
۵	۰۰.۳۴۷۴۹	۸۱	ظرفیت بنادر ایران در توسعه کشور
۶	۰۰.۳۳۴۶۲	۷۸	افزایش سرمایه گذاری خارجی
۷	۰۰.۳۳۴۶۲	۷۸	دستیابی به یک بازار بزرگ و بهره‌مندی از منافع اقتصادی آن
۸	۰۰.۳۳۴۶۲	۷۸	کنترل بیماری‌های اپیدمی (از جمله کرونا)
۹	۰۰.۳۳۴۶۲	۷۸	گسترش روحیه اعتماد، حسن نیت، همکاری، ثبات و تثبیت و تقویت چهره دوستانه و مثبت ایران در تعاملات مختلف
۱۰	۰۰.۳۳۴۶۲	۷۸	موقعیت لجستیکی ایران در ترانزیت بین‌المللی (مسیرهای ریلی، خاکی، آبی و هوایی)
۱۱	۰۰.۳۲۱۷۵	۷۵	اشتغال زایی در سطح ملی
۱۲	۰۰.۳۲۱۷۵	۷۵	جلوگیری از نوسانات نرخ ارز
۱۳	۰۰.۳۲۱۷۵	۷۵	افزایش متحدان قابل اعتماد
۱۴	۰۰.۳۲۱۷۵	۷۵	افزایش قدرت سیاسی
۱۵	۰۰.۳۰۸۸۸	۷۲	افزایش درآمدهای دولت
۱۶	۰۰.۳۰۸۸۸	۷۲	تولید کالاهای با برند مشترک



یکی از مهم‌ترین متغیرهای مهم اقتصادی انتظارات فعالین اقتصادی باتوجه به شرایط موجود می‌باشد. بدین منظور در پژوهش حاضر در این بخش به تجزیه و تحلیل اطلاعات باتوجه به نظرات خبرگان و فعالین اقتصادی استان اصفهان و انتظارات آنان از پیوستن ایران به سازمان شانگهای در دو بخش و منظر وجود تحریم و بدون در نظر گرفتن تحریم در پنج بعد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، خلق دانش ملی و زیرساخت‌های ملی پرداخته شده است. تا بتوان نقش تحریم را نیز در این خصوص بررسی نماییم.



باتوجه به پیوستن ایران به سازمان شانگهای لذا نمی توان از نقش تحریم چشم پوشی کرد و همانگونه که از دیدگاه فعالین اقتصادی مشاهده می شود باتوجه به نقش تعدیلگری تحریم بسیاری از شاخص ها را تحت تاثیر خود قرار می دهد.

رتبه	امتیاز	نمره	شاخص
۱۷	۰۰۳۰۸۸۸	۷۲	بهره گیری از توان و قدرت اقتصادی و توانمندی های کشورهای عضو سازمان شانگهای
۱۸	۰۰۳۰۸۸۸	۷۲	زمینه سازی مناسب برای ایجاد ائتلاف های سازنده برای رویارویی با تحریم ها و موانع دستیابی به فناوری صلح آمیز هسته ای
۱۹	۰۰۳۰۸۸۸	۷۲	گسترش شرکت های دانش بنیان
۲۰	۰۰۳۰۸۸۸	۷۲	بر آوردن نیازهای تکنولوژیک کشور
۲۱	۰۰۲۹۶۰۱	۶۹	شکوفایی اقتصاد ایران
۲۲	۰۰۲۹۶۰۱	۶۹	توسعه گردشگری
۲۳	۰۰۲۸۳۱۴	۶۶	تقویت اتحاد گروه کشورهای فارس زبان
۲۴	۰۰۲۸۳۱۴	۶۶	برقراری همکاری های علمی نظیر ایجاد قطب علمی و مطالعاتی، همکاری در زمینه نانو تکنولوژی و ...
۲۵	۰۰۲۸۳۱۴	۶۶	گسترش دانش هسته ای
۲۶	۰۰۲۷۰۲۷	۶۳	جلوگیری از نفوذ و تسلط آمریکا در منطقه
۲۷	۰۰۲۷۰۲۷	۶۳	بومی سازی صنایع اساسی و مهم خارجی در کشور
۲۸	۰۰۲۵۷۴	۶۰	کاهش خط فقر
۲۹	۰۰۲۵۷۴	۶۰	تقویت بهره برداری از منابع زیرزمینی نفت و گاز
۳۰	۰۰۲۴۴۵۳	۵۷	افزایش قدرت چانه زنی در قیمت گذاری نفت و گاز
۳۱	۰۰۲۳۱۶۶	۵۴	کنترل و سهولت در امر مبارزه با قاچاق کالا و مواد مخدر
۳۲	۰۰۲۳۱۶۶	۵۴	پیگیری فعالتر رژیم امنیتی و حقوقی دریای خزر
۳۳	۰۰۱۸۰۱۸	۴۲	کاهش هزینه های دولت

● منبع: یافته های پژوهش

دارد، عضویت در سازمان همکاری شانگهای، نمی تواند اثرات مورد انتظار را داشته باشد. بیشترین اختلافی که در دو حالت با وجود تحریم و عدم تحریم در اثر گذاری عضویت در این سازمان بر جمهوری اسلامی ایران دارد، در مولفه اقتصادی است. در واقع در حالتی که تحریم ها وجود داشته باشند و حالتی که تحریم ها وجود نداشته باشند، مولفه ی اقتصادی بیش از سایر مولفه ها اثر می پذیرد.

همین خروجی، در نمودار ۳ نشان داده شده است. همانطور که در این نمودار مشخص است، اختلاف بین حالت وجود تحریم و عدم وجود تحریم در مولفه ی اقتصادی بیش از سایر مولفه ها است. و تقریباً می توان گفت با وجود وجود تحریم ۱۳ رتبه بندی مولفه های موثر، از پیوستن ایران به سازمان شانگهای باتوجه به نقش تعدیلگری تحریم

مولفه	امتیاز بدون در نظر گرفتن تحریم	امتیاز باتوجه به در نظر گرفتن تحریم	نقش تعدیلگری تحریم
اقتصادی	۰.۴۷۲۳۲۹	۰.۰۱۵۱۸۰۱۹۲	۰.۴۵۷۱۴۹۲۸۱
سیاسی	۰.۲۰۳۳۴۶	۰.۰۰۶۰۱۴۰۳۵	۰.۱۹۷۳۳۳۱۶۸
زیرساخت های ملی	۰.۱۵۳۱۵۳۱۵۳	۰.۰۰۴۴۲۵۳۵۷	۰.۱۴۸۷۲۷۷۹۶
خلق دانش ملی	۰.۰۸۶۲۹۰۸۶	۰.۰۰۲۶۱۱۸۵۶	۰.۰۸۳۶۱۷۲۳۱
اجتماعی	۰.۰۸۴۹۴۲۰۸۵	۰.۰۰۲۲۶۲۰۰۲	۰.۰۸۲۶۸۰۰۸۳

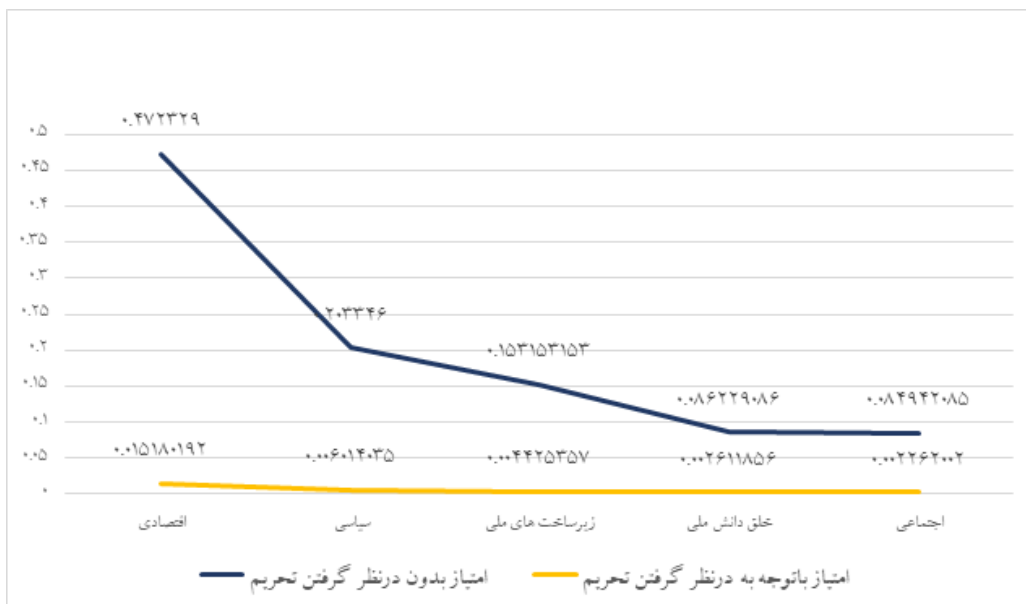
● منبع: یافته های پژوهش

اثرات عضویت در سازمان همکاری شانگهای بر جمهوری اسلامی ایران | مهر ماه ۱۴۰۰ | مهر ماه ۱۴۰۰

تحریم‌های حال حاضر علیه ایران، طبق نظرات خبرگان تأثیرات مثبت چشم‌گیری برای ایران اتفاق نخواهد افتاد. در نمودار ۴، تفاوت اثرگذاری عضویت ایران در سازمان همکاری شانگهای در حالت وجود تحریم و عدم تحریم نشان داده شده است، که در مولفه اقتصادی این اختلاف بیشتر از سایر مولفه‌ها است.

در واقع یکی از مهم‌ترین تهدیدهای پیش روی کشور ایران که سالیان طولانی دست به گریبان آن است را می‌توان

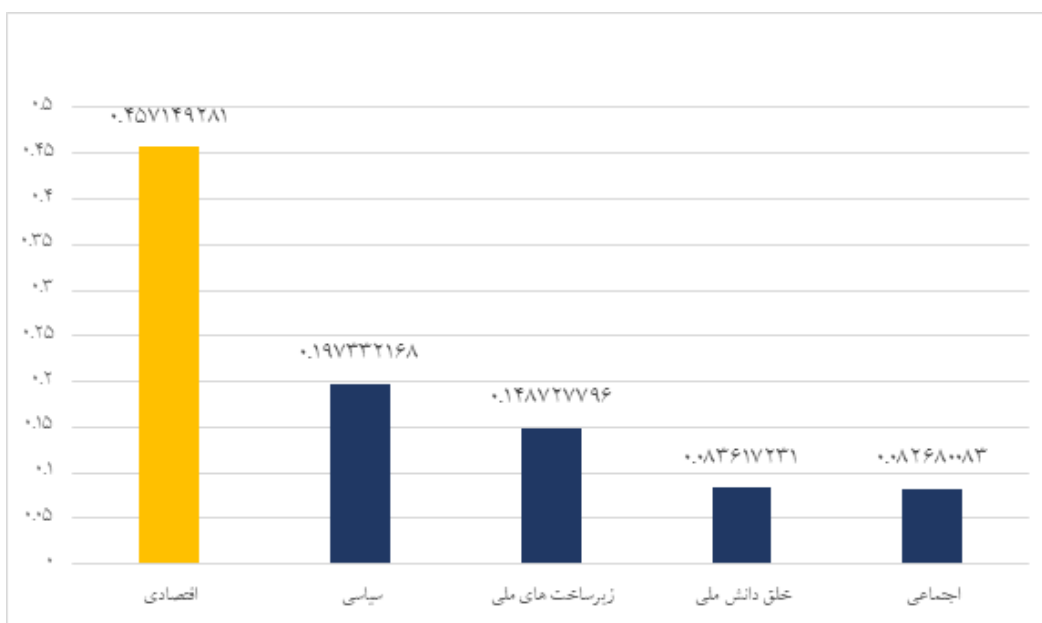
● نمودار ۳. تعیین توقع فعالین اقتصادی در عضویت ایران به معاهده شانگهای با توجه به نقش تعدیلگری تحریم



به تحریم اشاره نمود. نقش تحریم علاوه بر زبان‌های بالقوه‌ای که برای اقتصاد داشته و در صورت ادامه خواهد داشت بر مولفه‌هایی همچون سیاست بین‌الملل و ... تأثیر دارد.

باتوجه به پیوستن ایران به سازمان شانگهای لذا نمی‌توان از نقش تحریم چشم‌پوشی کرد و همانگونه که از

● نمودار ۴. نقش تعدیلگری تحریم بر مولفه‌های کلان



دیدگاه فعالین اقتصادی مشاهده می‌شود باتوجه به نقش تعدیلگری تحریم بسیاری از شاخص‌ها را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد. که بیشترین تأثیر تحریم بر مولفه اقتصادی می‌باشد و همانگونه که مشاهده می‌شود در حد فاصل مولفه اقتصادی فاصله انتظارات از سازمان شانگهای بدون تحریم و در حالت تعدیلگری تحریم ۰,۴۵۷۱۴۹۲۸۱



بیشترین اختلافی
که در دو حالت
با وجود تحریم و
عدم تحریم در اثر
گذاری عضویت
در این سازمان بر
جمهوری اسلامی
ایران دارد، در مولفه
اقتصادی است. در
واقع در حالتی که
تحریم ها وجود
داشته باشند و
حالتی که تحریم‌ها
وجود نداشته
باشند، مولفه‌ی
اقتصادی بیش از
سایر مولفه‌ها اثر
می‌پذیرد.

واحد می‌باشد که این تاثیرگذاری تحریم در نمودار ۴ به وضوح مشخص است.

به طور کل می‌توان این‌گونه بیان داشت که فعالین اقتصادی نقش تحریم را بسیار تاثیر گذار دانسته‌اند و با وجود تحریم تاثیر پیوستن ایران به سازمان شانگهای را بسیار ناچیز می‌دانند. و می‌توان این‌گونه تبیین نمود که تجربه پیوستن ایران به اوراسیا که از پنج عضو آن سه عضو در شانگهای حضور دارد نتوانسته است انتظارات را مرتفع سازد لذا انتظار مناسبی از این سازمان با وجود تحریم وجود ندارد.

● جمع بندی

در راستای مفهوم جهانی شدن اقتصاد و باز شدن مرزهای داخلی و ملی و روی آوردن به تجارت آزاد جهانی و مزیت رقابتی و افزایش توان رقابتی در سطح جهانی، نمی‌توان به یکباره تصمیم‌گیری کرد. این مسأله در مورد کشورهای در حال توسعه کاملاً مشهود است. بنابراین، روی آوردن به ترتیبات تجاری و یکپارچگی‌های اقتصادی و منطقه‌ای، می‌تواند مقدمات ورود به اقتصاد جهانی را تسهیل کند.

از سوی دیگر، به علت شدت رقابت و تولید براساس مزیت نسبی در مقیاس جهانی، روی آوردن به یکپارچگی‌های اقتصادی به تدریج می‌تواند اقتصادهای ملی آسیب‌پذیر را وارد تجارت کرده و ضمن شناسایی مزایای نسبی آنها، مزیت رقابتی‌شان را نیز رفته‌رفته افزایش دهد و آنها را برای حضور در مقیاس بزرگتر تجارت آزاد، یعنی جهانی شدن اقتصاد آماده کند. ایران نیز حضور در یکپارچگی‌های مختلف اقتصادی و منطقه‌ای را تجربه کرده است که از آن جمله می‌توان به سازمان همکاری شانگهای اشاره کرد که بیشتر اعضای این کشورها در حال توسعه هستند. حضور در این یکپارچگی می‌تواند اقتصاد این کشورها را برای رویارویی با پدیده جهانی شدن اقتصاد آماده کرده و علاوه بر تقویت مزیت رقابتی به افزایش سرمایه‌گذاری درون منطقه نیز منجر شود و با افزایش حجم مبادلات تجاری، رقابت اقتصادی را افزایش داده و مقدمات رشد و توسعه اقتصادی فراهم شود.

سازمان همکاری شانگهای در سال ۱۹۹۶ پایه‌گذاری شد و در سال ۲۰۰۱ به صورت رسمی فعالیت خود را آغاز کرد. این سازمان در حال حاضر با داشتن نه عضو دائم (ایران، روسیه، هند، چین، تاجیکستان، قزاقستان، قرقیزستان، ازبکستان و پاکستان) و سه عضو ناظر (مغولستان، افغانستان و بلاروس) نسل جدیدی از منطقه‌گرایی در آسیا محسوب می‌شود. سازمان همکاری شانگهای با توجه به قرار گرفتن در موقعیت ژئوپلیتیکی و هارتلندی و گستردگی و نزدیکی خاک اعضاء، جمعیت قابل توجه آن‌ها، مکمل بودن در زمینه انرژی، گردآوری سه حوزه تمدنی بودایی، ارتدوکس و اسلامی، بلوکبندی هسته‌ای، داشتن تهدیدات

مشترک، حضور دو قطب بزرگ اقتصادی سیاسی جهان یعنی روسیه و چین و داشتن حق وتوی آن‌ها در شورای امنیت، قابلیت بلوک اقتصادی و سیاسی و امنیتی را داشته و بر اساس عضویت ایران در سازمان همکاری شانگهای می‌تواند مزایا و فرصت‌ها و دستاوردهای زیادی را در زمینه‌های اقتصادی، تجاری، سیاسی، امنیتی و فرهنگی برای آن داشته باشد. این پژوهش با هدف ارزیابی اثرات عضویت در سازمان همکاری شانگهای بر جمهوری اسلامی ایران، در دو قسمت تدوین شده است. در قسمت اول به بیان مزیت‌ها و اشتراکات این کشورها و مروری بر داده‌های آماری در این زمینه پرداخته شده است. در قسمت دوم با استفاده از نظر خبرگان و روش دلفی، به رتبه‌بندی مولفه‌های اثرپذیر در این مورد پرداخته شده است.

طبق ارزیابی‌ها در قسمت اول این پژوهش، نزدیکی و وسعت جغرافیایی اعضاء این سازمان (حدود ۲۴/۱۰ درصد از خشکی‌های کره زمین)، جمعیت عظیم آن (اولین بازیگر منطقه‌ای در جهان با بیش از ۴۲/۸ درصد جمعیت جهان)، برخورداری از بیشترین ذخایر نفت (۱۸/۷ درصد) و گاز (۵۳/۹ درصد) جهان، روابط تاریخی- فرهنگی کشورهای عضو، احساس تهدیدهای مشترک، برخورداری از فناوری و سلاح هسته‌ای، وجود دو کشور دارای حق وتو در شورای امنیت سازمان ملل متحد (چین و روسیه) و موارد دیگر نشان می‌دهد که در این سازمان قابلیت تبدیل به یک قطب بین‌المللی نه تنها از نظر سیاسی-امنیتی بلکه از نظر اقتصادی وجود دارد. کشورهای عضو این سازمان، ۲۳/۰۵ درصد از تولید ناخالص داخلی دنیا، ۱۵/۴۴ درصد از صادرات و ۱۴/۹۹ درصد از واردات دنیا، ۱۶/۰۳ درصد از جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و ۲۱/۵۱ درصد از هزینه‌های نظامی دنیا را به خود اختصاص داده‌اند.

همچنین طبق نتیجه بدست آمده در قسمت دوم این پژوهش، مولفه‌های اقتصادی، سیاسی، زیرساخت‌های ملی، خلق دانش ملی و اجتماعی بیشترین اثرپذیری را از عضویت ایران در سازمان همکاری شانگهای داشته‌اند. در مجموع از بین شاخص‌های این مولفه‌ها، پنج شاخصی که بیشترین اثر را از عضویت در سازمان همکاری شانگهای دریافت کرده‌اند، شامل افزایش صادرات غیرنفتی و رهایی از اقتصاد تک‌قطبی، تقویت بخش خصوصی و مشارکت آن در اقتصاد، افزایش واردات و سهولت آن، آماده سازی ایران برای پیوستن به نظام تجارت جهانی و توسعه استفاده از ظرفیت بنادر در توسعه ایران خواهد بود. در نهایت اثر تعدیلگری تحریم‌ها بر عضویت ایران در سازمان همکاری شانگهای، نشان داد که با وجود تحریم‌های ظالمانه علیه ایران، عضویت در این سازمان نمی‌تواند اثرات مثبت چشم‌گیری برای ایران در مولفه‌های مختلف داشته باشد، در این بین مولفه‌ی اقتصادی بیشترین اختلاف را در بین وجود تحریم و عدم تحریم داشته است.